

Oppiva maaseutu

Maaseutututkijatapaaminen Rovaniemellä

25.–26.8.2016

Kuva: Rovaniemen kaupunki / Torvinen Aarno

mua.fi

Maaseutututkijatapaaminen

Oppiva maaseutu

Rovaniemi 25.–26.8.2016

Abstraktit

Mari Kattilakoski & Heli Siirilä
(toim.)

Maaseudun uusi aika ry | 2016

© Maaseudun uusi aika ry

ulkoasu ja taitto Mari Kattilakoski
Alkuperäiskuvat Rovaniemen kaupunki / Torvinen Aarne

ISBN xxx-xxx-xxxxx-x-x (pdf)

Oppiva maaseutu

Rovaniemi 25.–26.8.2016

Sisältö

ROVANIEMI-INFO	6
OHJELMA	7
TYÖRYHMÄT:	
TR 1: Maaseudun uudet palvelutuottajat	9
TR 2: Kestävä talous valtavirtaistuu – maaseutu mukana muutoksessa?	15
TR 3: Muuttuva maaseutu	20
TR 4: Maaseutu mediassa – Media maaseudulla?	25
TR 5: Taikasanana maaseudun digitalisaatio – silmäkääntötemppeja vai tosiasiallisia mahdollisuuksia?	29
TR 6: Muisti, jäljet ja unohdus maaseudun kulttuuriperinnössä	35
TR 7: Eläinten hyvinvointi matkailupalveluissa	39
POSTERIT	43

Maaseutututkijatapaaminen

Oppiva maaseutu

Rovaniemi 25.–26.8.2016

Järjestyksessään 24. valtakunnallinen maaseutututkijatapaaminen järjestetään 25.–26.8.2016 Rovaniemellä. Tapaamispaikkana on Lapin yliopisto.

Vuoden 2016 tapaamisen teemana Oppiva maaseutu

Käsitepari oppiva maaseutu on monimerkityksellinen sekä erilaisia kysymyksiä ja mielleyhtymiä herättävä. Oppiminen viittaa jatkuvaan prosessiin, kehittymiseen, kehittämiseen. Oppiminen tarkoittaa oppijan aktiivista suhtautumista muutokseen: ei pelkää sopeutumista, vaan valmiutta ja tahtoa muuttua myös itse.

Oppiva maaseutu tarkoittaa maaseudun voimavarojen ja mahdollisuuksien hyödyntämistä sekä luovia ja innovatiivisia paikallisia ratkaisuja. Paikalliset hajautetun energiantuotannon hankkeet ja uudenlaiset kumppanuusmallit lähipalvelujen tuottamisessa ovat esimerkkejä siitä, miten maaseudulla ei tyydytä vain seuraamaan sivusta yhteiskunnan kehitystä, vaan siihen pyritään vaikuttamaan paikallisella toiminnalla.

Oppivaan maaseutuun voi suhtautua myös kriittisesti. Mitä merkitsee kun yksilöiden lisäksi yhteisöjen, alueiden ja koko maaseudun pitäisi olla nykypäivänä ”oppivia”? Halutaanko oppijalta sopeutuvaa,

hiljaista markkinavoimien ja politiikanvaateiden sisältämistä, vai voiko oppiminen tarkoittaa myös poisoppimista tai kyseenalaistamista? Entä mikä on oppivan maaseudun suhde kaupunkiin, ja päinvastoin?

Tutkijatapaamisen torstain kutsuesitelmässä ja kommenttipuheenvuorossa japanilainen yhteiskuntatieteiden professori Satomi Tanaka kertoo maaseudun kehityksestä ja yhteisölähtöisestä kehittämisestä Japanissa. Oppivaa maaseutua käsitellään esitelmien jälkeen seitsemässä työryhmässä. Aiheina ovat maaseudun uudet palvelutuottajat, kestävä talous valtavirtaistuu, muuttuva maaseutu, taikasanana maaseudun digitalisaatio, muisti, jäljet ja unohdus maaseudun kulttuuriperinnössä sekä eläinten hyvinvointi matkailupalveluissa. Työryhmien jälkeen nautitaan yhteinen illallinen ravintola Valdemarissa.

Perjantaina jatketaan työryhmätyöskentelyä ja tutustutaan tapaamisessa ensimmäistä kertaa järjestettävään posterinäyttelyyn. Työryhmien jälkeen päivien toinen kutsuesitelmä kertoo Lapin Virtu-hankkeen kokemuksista sähköisten palvelujen käyttöönotossa. Työryhmien purku tapahtuu hyödyntämällä työryhmistä lähetettyjä twitter-viestejä. Lopuksi käydään keskustelua yhdistyksen ajankohtaisista kuulumisista. Tilaisuus päättyy lounaaseen ja kahviin.

Tapaamispaikka

Rovaniemi

Kahden suurjoen, Ounasjoen ja Kemijoen syleilyssä on muodostunut kehittyvä, kansainvälinen kaupan, hallinnon ja koulutuksen kaupunki. Rovaniemi on aina ollut portti Lappiin ja Lapin läänin hallinnollinen keskus jo vuodesta 1938. Rovaniemestä tuli kaupunki vuonna 1960. Pinta-alaltaan Rovaniemi on Euroopan suurin kaupunki, 8 017,19 km². Kunnassa on noin 61 866 asukasta.

www.rovaniemi.fi

Lapin yliopisto, pohjoinen tieteen ja taiteen keskus

Vuonna 1979 perustettu Lapin yliopisto on monialainen ja kansainvälinen tiede- ja taideyliopisto, jonka koulutus- ja tutkimusaloihin kuuluvat kasvatustieteet, matkailu ja liiketoiminta, oikeustiede, taiteellinen ala, yhteiskuntatieteet sekä pohjoiset ja arktiset kysymykset. Toimintansa kautta se edesauttaa kestävää kehitystä, hyvinvointia ja tasa-arvoa sekä alueellisesti että maailmanlaajuisesti. Valtaosa yliopiston yksiköistä sijaitsee Napapiirin ja Rovaniemen kaupunkikeskustan tuntumassa modernilla kampusalueella, jonka on suunnitellut arkkitehti Juhani Katainen.

Lapin yliopisto, Yliopistonkatu 8, 96300 Rovaniemi
www.ulapland.fi

Majoitus

Osallistujat varaavat ja maksavat majoituksensa itse.

Jos varaat majoituksen seuraavista hotelleista, mainitse koodi tutkijatapaaminen_2016.

ORIGINAL SOKOS HOTEL VAAKUNA

1hh/ vrk / 96 €

2hh/ vrk/ 111 €

SCANDIC ROVANIEMI

1hh/ vrk/ 88 €

2hh/ vrk/ 109 €

HOTEL RANTASIPI POHJANHOVI

1hh/ vrk/ 79 €

2hh/ vrk/ 89 €

LAPLAND HOTEL SKY OUNASVAARA (ROVANIEMI)

1hh/ vrk/ 81 €

2hh/ vrk/ 95 €

SANTA´S HOTEL SANTA CLAUS

1hh/ vrk/ 88 €

2hh/ vrk/ 99 €

GUESTHOUSE BOREALIS ROVANIEMI

1hh/ vrk/ 50 €

2hh/ vrk/ 60 €

Tapahtuman tukijat

Maaseutuverkostopalvelut toimivat maaseutututkijatapaamisen tukijana.

MAASEUTU 2020

Lisätiedot

Maaseudun uusi aika ry:

pj. Kaisu Kumpulainen, puh. 050 372 8627,
pj(at)mua.fi

Tutkijatapaaminen:

vpj. Heli Siirilä, puh. 050 357 1233,
heli.siirila(at)uva.fi

pj. Kaisu Kumpulainen, puh. 050 372 8627,
pj(at)mua.fi

Työryhmät:

työryhmäkoordinaattorit

Ohjelma

torstai 25.8.2016

Päivän puheenjohtaja:
Torsti Hyyryläinen,
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Ilmoittautuminen klo 10.30 alkaen
Castren-salin läheisyydessä
Mahdollisuus tutustua posterinäyttelyyn

12.00

Tutkijatapaamisen avaus, Castren-sali

Tervetuloa!
Kaisu Kumpulainen, puheenjohtaja, MUA ry

Kutsuesitelmä:
Rural development in Japan
Satomi Tanaka, professor, Tsuru University, Japan

Kommenttipuheenvuoro:
Aapo Jumppanen, päätoimittaja,
Maaseudun uusi aika -lehti

Keskustelua

14.00–14.30 Iltapäiväkahvit (+posterinäyttely)

14.30–17.00 Työryhmätyöskentely, työryhmät 1-7

19.00–21.30 Illallinen ravintola Valdemarissa
Vuoden 2016 Gradupalkinto
Lapin kyläasiamies Pirjo Riskilän puheenvuoro

Ohjelma

perjantai 28.8.2015

Päivän puheenjohtaja:
Torsti Hyyryläinen,
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

- 8.45–10.15 Työryhmät 1, 2, 3 ja 5 jatkavat
- 10.15–10.45 Tauko
Posterinäyttely
Kahvia ja pientä tarjoilua
- 10.45–11.30 Kutsuesitelmä, Castren-sali
Virtu-hanke: Kokemukset sähköisten palvelujen
käyttöön otosta Lapissa
Maarit Pirttijärvi, suunnittelija
- 11.30–12.40 Työryhmien purku
Yhteiskeskusteluna päivän puheenjohtajan johdolla
hyödyntäen työryhmistä lähetettyjä twitter-viestejä
#MUAtapaa
- 12.40–13.00 Ajankohtaista MUA-yhdistyksestä
- 13.00 Lounas ja lähtökahvit
Amica-ravintola Petronella (F-siipi)
MUA ry tarjoaa

TYÖRYHMÄ 1:

Maaseudun uudet palvelutuottajat

Koordinaattorit:

Marja Vehnämaa, Pirkanmaan kylä-
asiamies, Pirkan Kylät ry,
marja.vehnamaa(at)pirkankylat.fi

Katja Rinne-Koski, tohtorikoulutettava,
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti,
katja.rinne-koski(at)helsinki.fi

Palvelutuotannon haasteena maaseudulla on ollut muun muassa palveluiden vähittäinen keskittyminen ja siirtyminen kuntakeskuksiin sekä kuntien kiristynyt taloudellinen tilanne. Samaan aikaan maaseudun palveluiden merkitys on toisaalta kasvanut esimerkiksi asukkaiden ikääntymisen ja vapaa-ajan asukkaiden palvelutarpeiden myötä.

Julkinen sektori ei yksin pysty vastaamaan maaseudun palvelutuotannon tarpeisiin, joten palveluita tuotetaan yhä useammin julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä. Tällöin paikalliset toimijat ovat avainasemassa. Maaseudulle on myös syntynyt aivan uudenlaisia palveluita yhdistysten ja yrittäjien toimesta. Monella kylällä esim. harrastus- ja kulttuuritarjonta on hyvinkin vilkasta, eikä siihen ole tarvittu julkisen sektorin apua.

Se, miten yhteistyö julkisen hallinnon ja paikallistoimijoiden välillä järjestetään, on usein jäänyt lähinnä puheiden tasolle. Esimerkiksi monessa yhdistyksessä, joka voisi osaltaan tuottaa maaseudun palve-

luja, on toiminta hiipunut tai aktiivisia toimijoita ei ole tarpeeksi. Usein myös tärkeät yhteistyöverkostot puuttuvat. Ja toisaalta, mitä ovat paikalliset palvelutarpeet? Entä kuinka palvelut toteutetaan: kannetaanko suurta paikallista vastuuta vai tehdäänkö kunnan kanssa sopimus esimerkiksi jostain pienestä palvelusta omana varainhankintana? Pystytäänkö palkkaamaan työntekijöitä vai voidaanko jotain töitä hoitaa talkoilla? Mikä on järkevin tapa toimia, kuka tekee mitään ja mitkä ovat käytössä olevat resurssit?

Työryhmään toivotaan puheenvuoroja uudenlaisista tavoista vastata maaseudun asukkaiden palvelutarpeisiin ja -kysyntään. Miten on saatu voimavarat ja ideat valjastettua yhteiseen käyttöön ja onko saatu aikaan toimiva kumppanuus kylien ja kunnan välille? Millaisia kokemuksia on, mitä niistä on opittu? Esitykset voivat olla empiirisiä tutkimuksia tai keskustelunavauksia erilaisista tavoista tuottaa palveluja.

Työryhmän aikataulu:

Torstai 14.30–17.00

14.30	Päivi Pylkkänen:
Hoivamaataloudesta vastauksia maaseudun palvelutuotantoon?	16.00	Timo Aarrevaara:
Yhteistyö ja vuorovaikutus Rovaniemen kylien palvelutuotannon resursseina
15.00	Isto Kujala:
Palvelujen turvaaminen monitoimintopaikkojen avulla	16.30	Miia Tiilikainen:
Eskolan esimerkki – kylän oma palveluyritys
15.30	Ronja Kuokkanen:
Yhdessä deliberatiivisesti keskustellen kohti paikallista hyvinvointia, osallisuutta ja yhteiskehittämistä sote-uudistuksessa		

Perjantai 8.45–10.15

8.45	Asta Kietäväinen ja Seija Tuulentie:
Vapaa-ajan asukkaiden ja kyläläisten mahdollisuudet päättää paikallisesta kehittämisestä ja palvelujen järjestämisestä | 9.15 | Manu Rantanen:
Vapaa-ajan asukkaat mökkipaikkakuntansa taloudellisen elinvoiman tukijoina |
|------|--|------|--|

Päivi Pylkkänen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Hoivamaataloudesta vastauksia maaseudun palvelutuotantoon?

Hoivamaatalous tarkoittaa maatilaa ja maaseutuymäparistojen hyödyntämistä hoiva-, kasvatusta- ja kuntoutumispalvelujen toteutusympäristöinä. Hoivamaatalouden toimintamuotoja voivat olla esimerkiksi lasten, kehitysvammaisten tai vanhusten perhehoito, erityisryhmien päivätoiminta tai virkistyspalvelujen tarjoaminen maatalouden sivuelinkeinona. Tällaisena hoivamaatalous asemoituu maatilatalouden ja (sote)-palvelutuotannon rajapinnalle. Tarkastelen esityksessäni hoivamaatalouden mahdollisuuksia maaseudun palvelutuotannossa nojaten Ruralia-instituutin ja Mikkelin ammattikorkeakoulun yhteisen Hoivafarmi-hankkeen tutkimus- ja kehittämissäineistoihin vuosilta 2015–2016.

Hoivamaatalous liitetään Suomessa ja etenkin kansainvälisessä keskustelussa termeihin green care, social farming tai care farming. Teoreettisia ajatuksia kehittämistyöhön on saatu eurooppalaisen hoiva-

maatalouden pitkästä perinteestä ja siihen liittyvästä tutkimuksesta, jotka kertovat maatalojen potentiaalista kuntouttavan ja hyvinvointia edistävän palvelutoiminnan monipuolisina toteutusympäristöinä. Esittelen alustuksessani nostoja Etelä-Savon maataloilta suunnatusta kyselystä ja haastatteluista koskien maatalojen kiinnostusta hoivamaatalouden toimintamuotoihin sekä näkemyksiä alalle kannustavista ja sitä rajoittavista tekijöistä.

Maatalouden kannattavuus on ollut vuosia huono ja monet tilat miettivät vakavasti, mitä tehdä tilalla tulevaisuudessa, ajaako sen alas vai alkaako kehittämään toimintaa uuteen suuntaan? Hoivamaatalous on osalle tiloista varteenotettava vaihtoehto, johon motivoi myös halu löytää elinkeino, joka mahdollistaa tilan asutuksen jatkumisen sekä maaseudun säilymiseen elinvoimaisena. Resurssitekijänä on mm. se, että maataloilla ei tarvitse alusta asti rakentaa uu-

sia kiinteistöjä ja välitön ympäristö tarjoaa toimintamahdollisuuksia ja virikkeitä. Esimerkiksi ikäihmisten tiedetään usein viihtyvän maaseutu ympäristöissä, mutta käytännössä vanhusten perhehoito (vrt. lasten tai kehitysvammaisten perhehoito) ottaa Suomessa vasta ensiaskeleitaan. Maatilat tarvitsevat käytännöllistä tukea verkostojen ja toimeksiantojen synnyttämiseksi. Alasta kiinnostuneet maatilat uskovat erityisesti myönteisen julkisuuden ja hyvien esi-

merkkien esiin tuomisen niin maataloille, paikallisille viranhaltijoille kuin mediaan vaikuttavan myönteisesti hoivamaatalouden kasvuun. Vaikka tilojen kautta realisoituvan palvelujen kokonaistarjonnan saattaa nähdä lyhyellä tähtämellä verraten pieneksi, voi jo yksittäinen palvelutuotantoon osallistuva tila tarjota ratkaisun tärkeään paikalliseen tarpeeseen ja elävöittää samalla sijaintipaikkaansa (muilla) suotuisilla maaseutuvaikutuksilla.

Isto Kujala, Suomen Sopimuspalokuntien liitto ry

Palvelujen turvaaminen monitoimiyöpaikkojen avulla

Yhteiskunnallista keskustelua tulee mielestämme käydä siitä, minkälaisia yhteiskunnan palveluja tulee kansalaisille tarjota harvaan asutulla maaseudulla. Samaa aikaan tarvitaan myös yksityisten yritysten ja yhdistysten palveluja, jotka ovat mahdollisia jos niille löytyy riittävästi asiakkaita. Esityksemme käsittelee näiden palvelujen tuottamisen yhdistämistä monitoimiyöpaikkojen avulla. Yhden työpaikan perustaminen tulisi mahdolliseksi useiden eri tahojen rahoituksen avulla. Monitoimiyöpaikan perustamiselle voitaisiin muodostaa erilaisia malleja huomioiden alueiden erilaiset tarpeet. Työ voisi muodostua esim. postin jakelusta, terveyspalvelujen varaamisesta, vanhusten ruokahuollosta ja kiinteistöhuoltopalvelusta, tietoteknisestä tukipalvelusta, kesäasuntojen kiinteistöhuoltopalvelusta, sopimuspalokuntatoiminnasta ja muusta turvallisuuspalvelusta.

Ehdotamme keskustelun avaukseksi ja toimenpiteiksi seuraavaa: kerätään maaseudulla tarvittavista palveluista kattava kuva aikaisempien tutkimusten tuloksista, haetaan kattava koonnos niistä rahoitus-

lähteistä millä työpaikat voidaan rahoittaa, muodostetaan malleja monitoimiyöpaikoista ja niiden mahdollistamista palveluista, kerätään tukipakettioipas työpaikkojen perustajien tueksi, haetaan rahoituskokeilutyöpaikoille ja kehitetään mallia kokeilun avulla ja samalla tehdään mallia tunnetuksi

Työn tuloksena syntyy esimerkkejä siitä, miten maaseudun uusia palveluntuotantomalleja voidaan edistää ja samalla turvata sellaista palvelua, joka mahdollistaa maaseudulla asumisen, elämisen ja myös työnteon. Mallien tulee olla yksityiskohtaisia ja tarvittavia palveluja riittävästi kuvaavia, jotta niiden käyttöönotto olisi houkuttelevaa ja samalla helppoa.

Maaseudun palvelujen järjestäjät tarvitsevat sellaisia malleja ja tukea, joiden avulla palvelutoimintaa voidaan helposti käynnistää ja saada siihen riittävä rahoituksellinen tuki. Kehittämisen perusteella tulee toiminta aloittaa eri puolella Suomea ja erilaisilla alueilla kokeiluilla, joiden avulla malleja tehdään tunnetuksi ja kehitetään niitä vielä käyttökelpoisemmiksi.

Ronja Kuokkanen, Tampereen yliopiston Porin yksikkö

Yhdessä deliberatiivisesti keskustellen kohti paikallista hyvinvointia, osallisuutta ja yhteiskehittämistä sote-uudistuksessa

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistuksen myötä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta. Kuntien vastuulle jäävät kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Kunnissa on pitkään järjestetty palveluja yhteistyössä yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa. Ver-

kostoissa on tuotettu myös kuntalaisten hyvinvointia edistävää toimintaa ja tukiverkostoja. Toiminta on perustunut paikalliseen joustavaan toimintakulttuuriin. Esityksessä pohditaan, missä määrin palveluja tuottavat toimijat tulevat tekemään yhteistyötä

jatkossa sote-uudistuksen myötä hyvinvoinnin edistämistyössä ja miten tätä voidaan deliberatiivisin keinoin edistää. Lisäksi kysytään, mikä on asukkaiden rooli ja miten heitä kuullaan tulevassa muutoksessa.

Esitys perustuu Kulttuurisuunnittelu ja yhteiskehittäminen mukaan kuulumisen ja deliberatiivisen aktiivikansalaisuuden edistäjinä -tutkimusyhteistyöhankkeen tuotoksiin. Tampereen yliopiston Porin yksikön hankeosuudessa tarkastellaan, miten sote-uudistuksen yhteydessä voidaan paikallisesti kehittää toimijoiden välistä yhteistyötä deliberatiivisten menetelmien avulla sekä osallistaa kansalaisia. Deliberatiiviset osallistumismuodot perustuvat tiedonjakoon ja tasavertaiseen keskusteluun, jossa mahdollistuu yhteisymmärrys, oppiminen ja uudet ideat. Hankkeessa yhteiskehittäminen nähdään tarkoituksenmukaisena toimintatapojen ja palvelujen uudistamisessa. Sen ajatellaan vaativan tuekseen deliberatiivisia toimintatapoja, joissa pääasiassa eivät ole valtasuhteet vaan tasapuolinen keskustelu.

Tutkimusaineistoa kerätään kehittämistyön yhteydessä toteuttamalla Säkyän kunnassa deliberatiivisia kokeiluja. Keväällä 2016 toteutettiin deliberatiivinen keskustelutilaisuus paikallisille julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin sosiaali- ja terveystoimijoille. Keskusteluissa sote-uudistuksen koettiin uhkaavan joustavaa paikallista yhteistyötä. Toimijoilla onkin vahva motivaatio suunnitella yhteistyötä koordinoitusti, pitkäjänteisesti ja muutosta ennakoiden. Kolmannen sektorin, erityisesti kylätoiminnan roolin nähtiin kasvavan hyvinvoinnin edistämistyössä jatkossa. Myös ikääntyvien omaehtoisen hyvinvoinnin edistämisen nähtiin uudistuksen myötä kasvattavan merkitystään. Syksyllä hanke toteuttaa ikäihmisten deliberatiivisen mielipidemittauksen vaikuttamisesta, lähipalveluista ja hyvinvoinnin omaehtoisesta edistämisestä. Tavoitteena on luoda konkreettinen malli, jonka avulla voidaan tukea pitkäjänteistä, osallistavaa ja poikkisektoriaalista paikallista kehittämistä keskuksellisin keinoin.

Timo Aarrevaara, Lapin yliopisto

Yhteistyö ja vuorovaikutus Rovaniemen kylien palvelutuotannon resurssina

Tehtävänjako muutokset kuntien, maakuntien ja valtion välillä muuttavat palvelutuotannon toimintaympäristöä, ja tähän epäjatkuvuuskohtaan haetaan vastauksia osallistumisjärjestelmistä ja toimijoiden sitoutumisesta. Uudessa tilanteessa kunnille on asetettu uuden järjestelmän muodostamisessa tavoitteita paikallisen osallistumisen, demokratian ja elinvoiman yhteisöjen vahvistamiseksi. Toimijoiden sitoutuminen kohdistuu palvelutuotannon monipuolistamisen edellytyksiä luovaan ja osallisuuden muotoja korostavaan toimintatapaan. Tätä tavoitetta tukevia malleja on monissa kunnissa, ja Rovaniemen aluelautakuntien kokeilua sekä Yläkemijoen aluelautakunnan toimintaa voidaan tarkastella tästä näkökulmasta.

Millaisin osallistumisen välinein uudistuvat kunnat voivat jatkossa tukea palvelutuotannon edellytyksiä? Uusien palvelutuottajien edellytyksiä on mahdollista tukea esimerkiksi palvelujen tunnistamisen ja määrittämisen sekä niiden suunnittelun menetelmin. Tätä täydentää toiminnan määrittämistä ja

toiminnan arviointia toteuttava toimintaosallistuminen. Nämä molemmat lähtökohdat luovat palvelutuotannon lisäämistä ja monipuolistamista tukevaa resurssia. Oleelliseksi kysymykseksi muodostuu tehtävänjako, jota on mahdollista tukea vuorovaikutusta tiivistämällä sekä päätöksenteon ja valmistelun laadullisella kehittämisellä.

Näitä toimintaedellytyksiä muodostavia osallisuuden keinoja ovat tällöin esimerkiksi informaation kiinnittäminen riittävän laajaan toimintaedellytyksiä määrittävään yhteyteen ja laajan suunnitteluosallisuuden varmistaminen palvelutarpeiden määrittämisen varhaisessa vaiheessa.

Esityksessä tarkastellaan vuorovaikutuksen mahdollisuuksia ja menetelmiä palvelutuottajien osallistumisen vahvistamiseksi. Esityksen aineisto perustuu keväällä 2016 toteutetun Rovaniemen aluelautakuntien kokeilun ja Yläkemijoen aluelautakunnan toiminnan arvioinnin aineistoon, aluelautakuntien ja hallinnon yhteistyön ja vuorovaikutuksen aineistoon.

Eskolan esimerkki – kylän oma palveluyritys

Eskolan kylä Kannuksessa, Keski-Pohjanmaalla, on alkanut tuottaa kylän palveluita itse. Se, mikä alkoi päivähoitopaikan tarpeesta, on laajentunut käsittämään ryhmäperhepäiväkodin lisäksi lounasravintolan, pitopalvelun, kotipalvelun ateriakuljetuksineen sekä kyläkioskin. Palvelut täydentyvät tarpeen mukaan.

Eskolan Kyläpalvelu Oy perustettiin vuonna 2013. Liikellepanevana voimana oli Kannuksen kaupungin päätös lakkauttaa kylän päivähoitopaikka. Yrityksen perustamista oli jo ehditty valmistella aiemmin, koulun lakkauttamisen yhteydessä. Eskola oli tarjonnut Kannuksen kaupungille mahdollisuutta rahoittaa kyläkoulun kustannuksia yritystoiminnan kautta, mutta tällaiseen toimintatapaan ei uskottu. Kyläkoulu lakkautettiin, mutta päivähoitopaikan tarve käynnisti Eskolan Kyläpalvelu Oy:n toiminnan.

Kun kylän yritys sai ostaa vanhan koulun kaupungilta, rakennukseen perustettiin lounasravintola. Ruokapalveluita alettiin tuottaa myös ikäihmisiä varten ja Eskolan alueen koteihin toimitetaan lämpimiä aterioita päivittäin. Osa asiakkaista saa ruokapalvelut peruspalveluliikelaitos Jytan tilaamana. Kotipalveluita on täydennetty myös muilla ei-sairaanhoidollisilla palveluilla, kuten siivous- ja peseytymisavulla.

Eskolan Kyläpalvelu Oy:n ryhmäperhepäiväkodin toimii samassa rakennuksessa lounasravintolan kanssa. Entinen koulu on nyt Eskola-talo, monipalvelukeskus, josta on tullut kylälaisten kokoontumispaikka. Sen tiloissa järjestetään myös erilaisia tapahtumia. Ruokaravintolaa täydentää kioski, joka perustettiin viimeisen kyläkaupan suljettua ovensa. Eskola-talolla toimii myös kotikoululuokka, jota vanhempainyhdistys kannattajajäsenineen rahoittaa. Opettaja on palkattu Eskolan Kyläpalvelu Oy:n kautta ja hän toimii myös päivähoiton esimiehenä.

Eskolan Kyläyhdistys ry on Eskolan Kyläpalvelu Oy:n suurin yksittäinen omistaja. Se hallinnoi Rieska-Leaderin kautta rahoitettua Palveleva Yhteisö -hanketta, jonka tehtävänä on kyläpalveluiden kehittäminen ja kyläpalveluiden opastuskeskuksen perustaminen. Hanke toimii tiiviissä yhteistyössä Eskolan Kyläpalvelu Oy:n kanssa. Hanketyöntekijä toimii kylän tiedottajana ja samalla kerää ideoita muilta maaseudun ja kylien kehittäjiltä. Eskolan kylällä on paljon tarjottavaa ja myös opittavaa sen suhteen, miten maaseudun palveluita järjestetään nyt ja tulevaisuudessa.

Asta Kietäväinen, Lapin yliopisto & Seija Tuulentie, Luke

Vapaa-ajan asukkaiden ja kyläläisten mahdollisuudet päättää paikallisesta kehittämisestä ja palvelujen järjestämisestä

Suomessa on noin 500 000 vapaa-ajan asuntoa, ja ihmiset viettävät yhä pidempiä aikoja mökkipaikkakunnalla, jolloin he käyttävät enemmän kunnan palveluja. Kunnallisessa päätöksenteossa heillä ei ole yhtä laajoja oikeuksia osallistua päätöksentekoon kuin kunnan vakituisilla asukkailla. Suomessa kehitellään uusia toimintamalleja, joilla päätöksentekoa laajennettaisiin kylätasolle. Näin pyritään lisäämään paikallista demokratiaa ja paikallisten osallistamista päätöksentekoon.

Yksi uusista malleista on aluelautakunnat, joita on kokeiltu esimerkiksi Rovaniemellä. Aluelautakuntien tehtävänä on järjestää alueen palvelut ja kehittää kyliä. Olemme tutkineet, kuinka tämä kokeilu

on vaikuttanut vapaa-ajan asukkaiden mahdollisuuteen osallistua kylien kehittämiseen ja päätöksentekoon. Tutkimuksen kohteena oli rovaniemeläinen Perunkajärven kylä, joka kuuluu Sodankyläntien aluelautakuntaan. Aineisto koostuu kunnan aluelautakunnan pöytäkirjoista, kehittämis- ja toimintasuunnitelmista sekä fokusryhmäkeskustelusta ja lomakekyselyistä. Analysoimme tuloksia sekä kvalitatiivisin että kvantitatiivisin menetelmin.

Tuloksien mukaan vapaa-ajan asukkaat eivät ole kovin innokkaita osallistumaan kylän kehittämiseen tai yleensäkin osallistumaan kylätapahtumiin, koska he tulevat loma-asunnolleen pääasiassa viettämään vapaa-aikaa ja virkistäytymään. Toisaalta tämä

uusi kokeilu ei anna vapaa-ajan asukkailla virallista mahdollisuutta osallistua kylän päätöksentekoon palvelujen tuottamisesta ja alueen kehittämisestä, koska aluelautakunnassa kylän edustajan tulee olla vakituinen asukas. On kuitenkin mahdollista, että vakituksella asukkaalla ei ole käsitystä vapaa-ajan asukkaiden palvelujen tarpeesta. Kunnallisen pää-

töksenteon kokeiluissa, joissa viedään päätöksentekoa ja palvelujen tuottamista lähemmäksi paikallisia asukkaita, tulisi ottaa myös vapaa-ajan asukkaat huomioon alueen virallisina edustajina. Vapaa-ajan asukkaat tulee huomioida paremmin myös kunnan strategioissa ja toimintasuunnitelmissa.

Manu Rantanen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Vapaa-ajan asukkaat mökkipaikkakuntansa taloudellisen elinvoiman tukijoina

Vapaa-ajan asukkaiden merkitys on noussut ratkaisevaksi monille maaseutupaikkakunnille. Tähän on syynä paitsi kuntien kehitys, myös vapaa-ajan asumisessa tapahtuvat muutokset. Palvelujen käyttö on yleistymässä osaksi vapaa-ajan asumista. Useat yritykset ovatkin riippuvaisia mökkiläisten tuottamasta tulovirrasta. Samalla vapaa-ajan asukkaiden ja paikallisten välisissä suhteissa yleistyy markkinasuhde yhteisöllisen suhteen harvinaistuessa. Osa vapaa-ajan asukkaista suuntaa tietoisesti ostojaan mökkipaikkakunnalleen sillä perusteella, että he toivovat voivansa lisätä paikkakunnan yritysten mahdollisuuksia ja samalla tukea maaseudun elävänä pysymistä. Taustalla voi olla itsekkäitäkin intressejä, kuten ikääntyvien mökkiläisten huoli palvelujen loppumisesta. Paikkakunnan elävänä pysyminen voi olla vapaa-ajan asukkaita ja paikallisia toimijoita yhdistävä tavoite ja intressi, jota voidaan toteuttaa viime vuosina maailmalla yleistyneissä yhteisetu-osuuskunnissa (multi-stakeholder coop). Niissä eri jäsenryhmät, kuten yrittäjät, kuluttajat, työntekijät ja jopa kunnat toimivat yhdessä.

Esityksessä pohditaan vapaa-ajan asukkaiden suhdetta mökkipaikkakunnan elinvoimaisuuden säi-

lymiseen kuluttajan ja aktiivisen toimijan rooleissa sekä tähän liittyviä haasteita, joita peilataan suhteessa käsityksiin ihmisestä taloudellisena toimijana. Vapaa-ajan asukkaiden palveluihin liittyviä näkemyksiä ja kuluttamisen tapoja kerättiin moderneja mökkellytyylejä edustavien vapaa-ajan asukkaiden ja yrittäjien teemahaastatteluissa Mikkelin seudulla. Lisäksi hyödynnetään Kouvolan vapaa-ajan asukaille tehtyä kyselyaineistoa. Mökkiläisten käytännön osallistumista kehittämistyöhön tarkastellaan neljän yhteisetu-osuuskunnan kokemusten kautta, joissa on mukana myös vapaa-ajan asukkaita.

Alustavien tulosten perusteella mökkipaikkakunnan elävänä pysymisen intressi on erityisen tärkeä mökkiläisille, joilla on sinne juuria. Tätä intressiä tulisi hyödyntää nykyistä enemmän, sillä muussa kunnassa vakituksella asuvien mökkiläisten osallistumismahdollisuudet kehittämistyöhön ovat rajallisia. Yksi mahdollisuus siihen on yhteisetu-osuuskunta. Vapaa-ajan asukkaista merkittävin osa kokee, että heidän ensisijainen toimintatapansa tukea mökkipaikkakuntaa on suunnata sinne palvelujen ja tavaroitten ostamista.

TYÖRYHMÄ 2:

Kestävä talous valtavirtaistuu – maaseutu mukana muutoksessa?

Koordinaattori:

Sami Kurki, professori,
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti,
sami.p.kurki(at)helsinki.fi

Olemme siirtymässä selvästi resurssi-niukempaan tulevaisuuteen. Siihen ajaa sekä ilmastonmuutoksen kiihtyvä eteneminen että luonnonresurssien väistämättömän rajallisuus. Biotalous, kiertotalous ja jakamistalous ovat termejä, joilla talouden käsillä olevaa muutosta pyritään kuvaamaan ja suuntaamaan. Maaseudulla nämä realisoituvat sekä uusina mahdollisuuksina yritystoiminnalle - että osin kivuliainakin henkisinä ja taloudellisina muutosprosesseina. Maaseudun lähivuosien kehittämisen näkökulmasta olisi tärkeää, että talouden käsillä olevaa murrosta osattaisiin hyödyntää tehokkaasti. Vanhasta luopuminen ja uuteen tarttuminen haastaa instituutioita, yrityksiä ja yksilöitä.

Työryhmässä keskitytään instituutioiden, osaamisen ja asenteiden muutosprosesseihin, joilla maaseudun toimijat ojentautuvat kohti kestävämpää taloutta. Työryhmään toivotaan monipuolisesti erityisesti yhteiskunta- ja liiketaloustieteellisiä tutkimuksia, joissa muutosprosessia ja siihen vaikuttavia tekijöitä on analysoitu esimerkiksi kuluttajien, yritysten, politiikoiden ja erilaisten instituutioiden tasolla. Myös kehittämishankkeiden ja erilaisten käytännön pilottien arvioinnit ja analysoinnit tällaisesta näkökulmasta ovat tervetulleita. Energia, ruoka, luontoyrittäjyys, matkailu ja maaseudun asumisen muutos tarjoavat hyviä tosielämän näyttämöjä, joissa transformaatio kohti kestävämpää taloutta näyttäytyy.

Työryhmän aikataulu:

Torstai 14.30–17.00

14.30	Marjo Siltaoja, Merja Lähdesmäki ja Eero Vaara:
Yhteiskunnallisten ongelmien muutoksia oikeuttava vaikutus: Joukkoviestinnän merkitys luomun yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden rakentumisessa	15.30	Petteri Puska:
Kääntyvätkö myös ruoan kuluttajat vihreiksi maineellisten syiden vuoksi?
15.00	Merja Lähdesmäki:
Stigman hallinta institutionaalisessa yrittäjyydessä - Empiirinen tutkimus pioneeriluomuviljelijöistä Suomessa	16.00	Harri Luomala:
Suosi luomua – saa arvostusta! Arkkiset kulutusvalinnat pro-sosiaalisen maineen viestijänä

Perjantai 08.45–10.15

08.45	Susanna Kujala:
Luomutuotanto ja siihen siirtymisen tuottajien sekä aluetalouden näkökulmista | 09.15 | Leena Viitaharju:
Arkipäivän oivalluksista pieniä innovaatioita – Julkinen sektori pk-elintarvikeyrityksen asiakkaana |
|-------|--|-------|--|

Marjo Siltaoja, Jyväskylän yliopisto & Merja Lähdesmäki, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti & Eero Vaara, Aalto yliopisto

Yhteiskunnallisten ongelmien muutoksia oikeuttava vaikutus: Joukkoviestinnän merkitys luomun yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden rakentumisessa

Viimeaikainen tutkimus on korostanut median merkitystä diskursiivisena tilana, jossa tiettyjen tapahtumien ja asioiden rakentuminen voi toimia institutionaalisia muutoksia ajavana asiana. Tällaiset kenttää muuttavat ilmiöt ja tapahtumat rakennetaan usein kriiseinä, riskeinä ja ongelmina joiden kohtaamiseksi vaaditaan tiettyjä toimenpiteitä. Tiedämme kuitenkin erittäin vähän siitä, miten tällainen muutosprosessi tapahtuu ajan kuluessa ja millaiset kriisit ja ongelmat näyttävät yhden ilmiön kannalta muutosta edistävinä tai estävinä tekijöinä. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan media merkitystä luomun yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden rakentumiselle Suomessa.

Analyysimme kohteena ovat Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden artikkelit luomusta ja erilaisista yhteiskunnallisista ongelmista 35-vuoden tarkastelujakson ajalta (1980–2015). Tutkimuksemme tuo esille millaiset kriisit ovat mahdollistaneet tai estäneet luomun yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä, miten tämä rakentuminen muuttuu ajassa ja millaisia diskursiivisia keinoja oikeuttamisprosessissa käytetään. Tutkimuksemme on siten uutuusarvoa niiden diskursiivisten käytänteiden ymmärrykseen, joilla institutionaalisia muutoksia edesautetaan tai estetään.

Merja Lähdesmäki, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Stigman hallinta institutionaalisessa yrittäjyydessä - Empiirinen tutkimus pioneeriluomuviljelijöistä Suomessa

Tutkimus tarkastelee institutionaalisten yrittäjien keinoja hallita innovatiiviseen toimintatapaan usein liittyvää sosiaalista leimaa eli stigmaa. Tutkimuksen taustalla on sosiaalisen konstruktionismin lähtökohta, jonka mukaisesti stigma ja sen merkityssisällöt ymmärretään sosiaalisesti rakentuneina. Institutionaaliseen yrittäjyyteen liittyvää stigman hallintaa lähestytään tässä tutkimuksessa luomutuotannon näkökulmasta - luomuviljely voidaan määritellä ekologisia, eettisiä ja teknologisia näkökulmia yhdistäväksi innovaatioksi, joka on enenevässä määrin haastanut perinteisen maanviljelyn ja siten myös olemassa olevia institutionaalisia rakenteita. Siten pioneeriluomuviljelijät nähdään tutkimuksessa institutionaalisen yrittäjyyden määritelmän mukaisesti toimijoina, jotka kykenevät muuttamaan instituutioita ja ottamaan vastaan toimintaympäristön paineet, mobilisoimaan muut toimijat ja kanavoimaan toiminnan ja resurssit instituutioiden muutokseen. Pyr-

kimys instituutioiden uudistamiseen synnyttää kuitenkin usein epäluuloja ja vastarintaa niissä, jotka kokevat toiminnan uhkaksi omalle sosiaaliselle identiteetilleen. Tästä syystä myös luomutuotannon yleistyminen on saanut tavanomaisissa viljelijöissä aikaan tarpeen ylläpitää ja uudistaa omaa tuottajaidentiteettiään, mikä voi ilmentyä luomuviljelyn ja luomuviljelijöiden stigmatisointina.

Tutkimuksen empiirinen aineisto koostuu suomalaisten pioneeriluomutuottajien (erityisesti 1980-luvulla tavanomaisesta luomutuotantoon siirtyneiden viljelijöiden) henkilökohtaisista haastatteluista. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu stigman ja stigman hallinnan ympärillä käytävistä keskusteluista. Tutkimuksen tuloksena tuodaan esiin se, miten institutionaalisten yrittäjien stigmanhallinta ei tähtää stigman salaamiseen, vaan pikemminkin sellaisten sosiaalisten rakenteiden luomiseen, jotka edistävät voimaantumisen tunnetta.

Petteri Puska, Vaasan yliopisto

Kääntyvätkö myös ruoan kuluttajat vihreiksi maineellisten syiden vuoksi?

Viimeaikainen tutkimus on osoittanut, että prososiaalisten tekojen (ml. kestävätkä kulutusvalinnat) ja status-signaloimien välillä on linkkejä; kuluttajien on osoitettu suosivan monia kestäviä tuotteita, kuten esimerkiksi hybridi-autoja, ensisijaisesti maineellisten syiden vuoksi ympäristöllisten huolien sijaan. Tutkimme, onko linkki olemassa myös arkisemmassa, (luomu)ruoan kuluttamisen kontekstissa. Väitämme, että maineellista signaaliarvoa kytkeytyy luomuruokiin, sillä niiden suosiminen voidaan mieltää statuksen tuhlailevaksi signaaliksi – teoreettisesti lähestymme ilmiötä siis evoluutiopsykologisista logiikoista käsin.

Aihe ei ole kiinnostava ainoastaan siksi, että parempaa ymmärrystä kestävämpien kulutustapojen synnyttämiseksi on toivottu yhä vahvemmin äänenpainoin, vaan myös siksi, että huolimatta varsin positiivisista yleisäsenteistä, luomun kulutus on pysynyt suhteellisen vähäisenä. Tutkimuksen tuottama ymmärrys kulutuksen taustalla olevista, enemmän

sosiaalisesti latautuneista kulutusmotiveista saattaa olla keino kasvattaa tätä osuutta tulevaisuudessa.

Käytännön tasolla johdamme kirjallisuudesta kaksi ennustusta, jotka testaamme ns. sana-priming-metodiikan avulla empiirisesti (kaksi kenttäkoetta yliopistokirjastossa muistitutkimuksen varjolla: n= 80 & 88). Havaitimme, että kun kuluttajien statusmotiivit aktivoitiin status-sanojen avulla (vs. neutraalit kontrolli-sanat), nämä suosivat valinnoissaan tilastollisesti enemmän luomua kuin niiden muuten identtisiä, mutta konventionaalisesti tuotettuja vastineita. Lisäksi havaitimme, että valintatilanteen muille näkyväksi tekeminen (vs. yksityinen) aikaansai lähes vastaavaa valintakäytöstä.

Tulosten perusteella vaikuttaa siis siltä, että myös ruoan kuluttajat kääntyvät vihreiksi maineellisten syiden vuoksi. Mitä tulee löydöstemme implikaatioon (sekä yhteiskunnalliseen että liikkeenjohdolliseen), niin status-kilpailulle altistaminen saattaisi olla keino edistää kestävämpiä kulutustapoja. Vas-

taavasti, statuksesta viestivien vihjeiden asettaminen luomun myyntiympäristöihin sekä niiden näkyvämmäksi tekeminen saattaisi olla keino kasvattaa luo-

muruokien menekkiä huolimatta korkeiksi mielle-tyistä hinnoista.

Harri Luomala, Vaasan yliopisto

Suosi luomua – saa arvostusta! Arkiset kulutusvalinnat pro-sosiaalisen maineen viestijänä

Luksustuotteiden ja arvobrändien valinnoilla on jo kauan viestitty muille omasta yhteiskunnallisesta asemasta ja minäkuvasta. Ajatus siitä, että arkisemat valinnat kuten luomuruoan suosiminen toimisi samalla tavalla, on uusi ja osittain maalaisjärjen vastainenkin. Kuitenkin käsillä oleva tutkimus osoittaa juuri tämän. Eri alojen luomuliiketoiminta kasvaa ympäri maailmaa ja kuluttajat ovat valmiita maksamaan yhä enemmän tästä lisäarvosta. Esimerkiksi Yhdysvalloissa on laskettu, että hybridauto Toyota Priuksen arvosta selittyy 4.5 % sen ympäristömyönteisyyden viestimiskyvykkyydestä. Tämä esitys pyrkii osoittamaan sen, että 1) luomuruoan suosimisestaan viestivä kuluttaja koetaan mielikuvallisesti positiivisemmin kuin siitä viestimätön kuluttaja ja 2) viestin havaitsevan kuluttajan oma arvomaailma vaikuttaa tämän mielikuvan muodostumiseen.

Tutkimuksen käsitteellinen viitekehys rakennettiin yhdistämällä elementtejä ja ideoita yhtäältä tuhlavaisen signaloinnin teoriasta ja kuluttajamielikuvien muodostumisen jatkumomallista. Tämä viitekehys omaa akateemista uutuusarvoa mallintaessaan nimenomaan luomuruoan suosimisen kykyä toimia pro-sosiaalisena status-viestintänä.

Tutkimuksessa kerättiin kolme empiiristä aineistoa. Metodologiset ratkaisut mahdollistivat sekä tietoisesti että tiedostamattomasti muodostettujen kuluttajamielikuvien tarkastelun.

Tuhlaavaisten signaalin kanssa yhdenmukaisia mielikuvapiirteitä kuten epäitsekkyys, hienostuneisuus, pätevyys, vilpittömyys, luotettavuus ja arvovalta liitettiin voimakkaammin orgaanisesti kuin tavanomaisesti tuotetun ruoan suosijaan ja häntä myös kohdeltiin paremmin sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa. Mielikuvia muodostavan kuluttajan arvojen konservatiivisuusaste vaikutti luomuruoan suosijan kokemiseen.

Arkiset kulutusvalinnat kuten luomuruoan suosiminen voivat toimia pro-sosiaalisuudesta viestivinä tuhlavaisina signaaleina. Siksi luomuruokien hintojen alentaminen voi heikentää niiden sosiaalista signaaliarvoa. On mahdollista, että luomuruokien menekkiä voidaan tukea asemoimalla ne trendikkäiksi premium-tuotteiksi. Luomuruokien suosimiskäytäytymistä voidaan stimuloida kehittämällä niiden valitsemisesta kertovia sosiaalisesti näkyviä vihjeitä kuluttajien käytettäväksi julkisissa tiloissa ja muiden kanssa tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa.

Susanna Kujala, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Luomutuotanto ja siihen siirtyminen tuottajien sekä aluetalouden näkökulmista

Luomuviljelyn alan osuus Suomen peltoalasta oli 9,9 prosenttia vuonna 2015. Hallituksen luomualan kehittämisohjelman tavoitteena on, että luomutuotannon osuus olisi 20 prosenttia viljelystä peltoalasta vuonna 2020. Luomuviljelyn peltoalan pitäisi näin ollen suunnilleen tuplaantua viidessä vuodessa, jotta tavoitteeseen päästäisiin. Luomutuotannon ja sen kasvun aluetaloudellisia vaikutuksia ei kuitenkaan juuri tiedetä. Hankkeemme tavoitteena onkin ollut muun muassa selvittää nykyiset luomutuotan-

non aluetaloudelliset vaikutukset sekä se, mitä vaikutuksia luomutuotannon osuuden kasvulla olisi aluetalouteen. Esityksessäni esittelen näiden vaikutuslaskelmien tuloksia. Aluetaloudellisten vaikutusten laskelmien tueksi on toteutettu kaksi valtakunnallista kyselyä; toinen luomutuottajille ja toinen kuntapäätäjille. Esityksessäni esittelen myös luomutuottajakyselyn (n=840) tuloksia, etenkin tuottajien mainitsemia syitä luomutuotantoon siirtymiseen. Näiden syiden avulla saadaan käsitys siitä, mitkä te-

kijät voisivat houkutella myös muita tuottajia siirtymään luomutuotantoon. Tässä tarkastelussa vaikutavuuslaskelmat on suoritettu Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin RegFin-mallilla, joka on yleisen tasapainon malli.

Aluetaloudellisten vaikutusten laskelmat ovat vielä tätä abstraktia kirjoitettaessa kesken, mutta valmistuvat viimeistään elokuussa. Luomutuottajakyselyn tulosten perusteella tärkeimmät syyt luomutuotantoon siirtymiseen ovat olleet pienemmät tuotantokustannukset/parempi kannattavuus sekä ekologisuus/kestävyys. Voidaankin todeta, että tuotta-

jien luomuun siirtymisen syiden taustalla vaikuttavat ennen kaikkea talous- ja ympäristöasiat, jotka on syytä ottaa huomioon myös luomutuotannon edistämiseen tähtäävässä toiminnassa. Monilla luomutuotantoon siirtymisen taustalla vaikutti useita eri syitä. Kyselyn perusteella nykyisten luomutuottajien tuotantoon olisi arvioiden mukaan tiedossa keskimäärin kolmen prosentin kasvu vuoteen 2020 mennessä. Yksi kyselyn tuloksista johdettu selkeä toimenpideehdotus luomutuotannon edistämiseksi on valvonnan selkeyttäminen ja vähentäminen.

Leena Viitaharju, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Arkipäivän oivalluksista pieniä innovaatioita – Julkinen sektori pk-elintarvikeyrityksen asiakkaana

Kuluttajien vaatimukset elintarvikealaa kohtaan ovat viime vuosikymmeninä nousseet huomasti. Enää ei riitä, että ihmisille tarjotaan polttoainetta, vaan mukana täytyy olla elämyksiä, uutuuksia ja vaihtelua. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että elintarvikealalla toimivan yrityksen on jatkuvasti seurattava markkinoita ja oltava valmis muutoksiin. Innovaatioista onkin puhuttu viime aikoina paljon, myös ruoka-alalla. Monen pienen elintarvikealan yrityksen näkökulmasta innovaatiotoiminta saattaa vaikuttaa hyvin haasteelliselta tai jopa mahdottomalta ponnistukselta. Innovaation ei kuitenkaan aina tarvitse ole jotain suurta, vaan se voi olla myös pienempi, tiettyyn markkinarakoon tarkasti sovitettu uudistus, niin kutsuttu niche-innovaatio. Sellaiseen pystyy periaatteessa kuka tahansa ja minkä kokoinen yritys hyvänsä, ja ne syntyvät usein arkipäivän oivalluksista.

Perinteisesti innovaatioita on tutkittu isoissa teknologiavetoisissa yrityksissä, mutta varsinkin niche-innovaatiot koskevat myös pieniä yrityksiä. Termin voi ymmärtää koskevan kaikkia keskeisiä liiketoiminnan ulottuvuuksia, jolloin ne voi nähdä keinoina erottautua kilpailijoista ja uudenaikaisina toimintata-

poina yrityksen kilpailukyvyyn parantamiseksi. Ne koskevat uusien ratkaisujen hakemista tuotteen, markkinoiden, tuotantoprosessin, markkinoinnin, logistiikan, verkostoitumisen, ympäristötietoisuuden, kokonaisen liiketoimintakonseptin tai monen toimialan uudenaikaisen yhdistämisen suhteen. Usein kyse on edellä mainittujen ulottuvuuksien yhdistelmästä.

Pienyritysten tuotteista suurin osa päättyy suoraan yrityksestä kuluttajalle vähittäiskaupan kautta, kun taas ruokapalveluita tarjoaville yrityksille ja yhteisöille tuotteitaan toimittaa vain viidennes elintarvikealan yrityksistä. Julkisissa keittiöissä olisi kuitenkin kysyntää erityisesti esikäsittelyille ja pidemmälle jalostetuille tuotteille. Pienten uudistusten ja innovaatioiden hakeminen saattaa olla ensiarvoisen tärkeää, kun pk-yritys pyrkii toimittajaksi julkiseen keittiöön.

Tutkimuksen aineisto koostuu pk-elintarvikeyritysten ja julkisen keittiön edustajien henkilökohtaisista haastatteluista. Teoreettinen viitekehys rakentuu aikaisempaan innovaatiokirjallisuuteen, jota sovelletaan pienyrityskontekstissa.

TYÖRYHMÄ 3:

Muuttuva maaseutu

Koordinaattorit:

Kaisu Kumpulainen, YTT, Jyväskylän yliopisto, kaisu.kumpulainen(at)jyu.fi

Maija Lundgren, FM, Turun yliopisto, maija.lundgren(at)utu.fi

Maaseudun muutoksen tarkastelussa korostuvat usein hallinnolliset ja poliittiset uudistukset. Olisi tärkeää myös pysähtyä pohtimaan pintaa syvemmältä, miten suomalainen maaseutu muuttuu, mitä muutos tarkoittaa, miten se koetaan ja mitä seurauksia sillä on.

Työryhmä kannustaa pohtimaan, miten esimerkiksi keskittämiskehitys, maaseudun muuttuva suhde kaupunkeihin, uudet maaseudun käyttötavat ja elinkeinot vaikuttavat maaseudun, maaseutualueiden ja -paikkojen määrittämiseen tiloissa ja yhteisöissä. Kuntaliitokset ja palvelujen sekä hallinnon keskittäminen muuttavat pienten maaseutukuntien elämää ja rakentamista yhteisöissä. Kirkonkylien rakennuksia tyhjenee, maisema muuttuu ja yhteisön elävänä pitämisessä korostuvat yhä enemmän kolmannen sektorin ja paikallisten ihmisten oma aktiivisuus. Maaseudun tyhjenemis- ja kurjistumistarinoiden rinnalla biotalouden investoinnit herättävät toivoa uusista menestystarinoista kasvukeskusten ulkopuolisille alueille. Samaa aikaan pelätään teollisuuden mah-

dollisia vaikutuksia ympäristöön ja vesistöihin. Turvapaikanhakijoiden ja vastaanottokeskusten ilmestyminen maaseudulle on nostattanut monenlaisia ajatuksia ja tunteita. Monikulttuurisuuden lisääntyminen on herättänyt myös kysymyksen, voisivatko maahanmuuttajat tuoda kaivattuja uusia asukkaita muuttotappiollisille alueille.

Edellä mainitut esimerkit muutoksista vaikuttavat paikallisten kokemusten lisäksi siihen, miten muutoksia tulkitaan ja miten maaseutua määritellään. Tulkinnat eivät ole ikinä yksiselitteisiä; jokaisen tutkijan ja kehittäjän näkökulma on valinta, joka tarjoaa oman tulkintansa suomalaisesta maaseudusta ja sen muutoksesta. Mitä enemmän maaseutua tarkastellaan ja tutkitaan eri näkökulmista, sitä monipuolisempi kuva siitä rakentuu.

Toivomme tähän työryhmään erilaisia esityksiä, jotka tarkastelevat maaseutua ja maaseudun muutosta erilaisten esimerkkien, ilmiöiden ja tieteenalojen kautta.

Työryhmän aikataulu:

Torstai 14.30–17.00

14.30 Laura Jänis:
Leader-toimintatavan tulevaisuus-
kuvien rakentaminen

15.30 Timo Suutari ja Merja Lähdesmäki:
Maahanmuuttajat työvoimana
maaseudun pk-yrityksissä

15.00 Ilona Peura:
Ruohonjuuritason osallisuus
Leader-hankkeissa

Perjantai 8.45–10.15

08.45 Niina Kuuva:
Paikkaperustainen hyvinvointitieto
hyvinvoinnin edistämisen hallin-
nassa

09.15 Asta Kietäväinen ja Jukka Similä:
Kaivos maaseudun siunaus vai
kirus – Kyläläisten kokemuksia
lähikaivoksesta

Laura Jänis, maa- ja metsätalousministeriö

Leader-toimintatavan tulevaisuuskuvioiden rakentaminen

Esityksessä pohditaan Leader-toimintatavan tulevaisuuskuvia ja niiden rakentamisen prosessia. Näkökulma on maaseudun kehittäjän, joka toimii valtakunnan tasolla. Aihetta lähestytään käytännön kehittämistyön kautta. Leaderin tulevaisuuskuvia rakennettiin tulevaisuustyöpajassa juhannuksen jälkeisellä viikolla.

Leader2030-tulevaisuustyö aloitettiin toukuussa keräämällä tulevaisuussignaaleja avoimella verkkoalustalla. Näistä sekä muista paikalliseen kehittämiseen ja maaseutuun vaikuttavista megatrendeistä alusti Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen tutkimusjohtaja Jari Kaivo-Oja kaikille avoimessa webinaarissa kesäkuun puolivälissä. Leader2030-tulevaisuustyöpajassa työstettiin tulevaisuuskuvia hyödyntäen ennakoinnin menetelmiä. Tulevaisuustyöpajaan osallistui noin 50 paikallisen kehittämisen toimintamalleista kiinnostunutta asiantuntijaa ja kehittäjää kylistä valtakunnan tasolle.

Leader-toimintatapa alkoi EU:n yhteisöaloitteena 1990-luvun alussa. Suomessa Leader täyttää

tänä vuonna 20 vuotta. Leader-toiminta levitettiin Suomessa määrätietoisesti kaikille maaseutualueille ja nyt sitä ollaan vähitellen viemässä myös kaupunkikeihin. Toiminnassa on korostettu Leader-periaatteita, kuten paikallista julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta, alhaalta ylös lähtevää toimintaa ja innovatiivisuutta. Leader-ryhmiä on kannustettu vahvistamaan rooliaan aluekehittäjinä ja toimimaan monialaisesti laajemmalla agendalla, eikä vain EU-osarahoitteen maaseutuohjelman rahoituksen varassa.

Nyt kuntaudistuksen ja maaseudun toimintaympäristön muutosten edessä on aika pohtia, mikä on Leader-toimintatavan missio tänä päivänä. Mikä on Leader-ryhmien rooli tulevaisuuden kunnassa ja maakunnassa? Tulevaisuuskuvat valmistuvat vasta tämän abstraktin kirjoittamisen jälkeen, joten keskeiset tulokset ja johtopäätökset valmistuvat vasta Maaseutututkijataapaamiseen mennessä. Esityksessä on tarkoitus myös pohtia, miten prosessia jatketaan tulevaisuustyöpajan jälkeen.

Ilona Peura, Jyväskylän yliopisto

Ruohonjuuritason osallisuus Leader-hankkeissa

Paikallisten asukkaiden osallisuus maaseudun kehittämiseen tapahtuu yhä enemmän Euroopan unionin rahoittamien hankkeiden kautta. Projektiyhteiskunnan luoma uusi valtajärjestelmä tekee kansalaisista omatoimisia, joita instituutiot, kuten ELY-keskus kuitenkin hallinnoivat. Julkisen sektorin rooli on yhä enemmän konsultoida ja vahtia budjettia, projektien ollessa määräaikaisia ja sopimuksellisia. EU:lla onkin suuri merkitys hankkeiden lisääntymisessä ja valvonnassa. Muun muassa EU:n rahoittamasta Leader-toiminnasta on tullut merkittävä toimija maaseudun kehittämässä. Se on yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa paikallisia voimavaroja hyödyntäen. Kansalaistoiminta on ollut perinteisesti vahvaa maaseudulla esimerkiksi kyläyhdistyksissä tai metsästysseuroissa. Perinteisesti ruohonjuuritason osallisuutta maaseudulla on ollut muun muassa talkootoiminta. Talkootoiminta on myös osa hankkeita, sillä sitä käytetään yhdistyksen omakustannusosuutena rahoituksessa.

Gradussani tutkin ruohonjuuritason osallisuutta Leader-hankkeissa ja hankkeiden vaikutusta osallistuneisiin henkilöihin ja yhdistyksiin. Tarkoitukseni on selvittää, miten paikallisia taitoja hyödynne-

tään hankkeissa ja millaista osallisuus hankkeissa on ruohonjuuritasolla ja kansalaisjärjestöissä. Teoriasani käytän Martti Siisiäisen Bourdieulta lainamaa jaottelua osallistumiseen ja osallistamiseen, mihin olen liittänyt myös voimaantumisen käsitteen. Aineistoni koostuu Etelä-Savon alueella toimivan Veej'jakajan kaudella 2007–2013 tekemistä Leader-hankkeista. Kaikki hankkeet ovat päättyneet muutamia vuosia sitten, joten samalla tutkin, miten hyvin hankkeiden tavoitteet ovat näkyvissä tänä päivänä. Aineisto koostuu kuudesta hankkeesta, joista yksi on yrityshanke, muiden ollessa investointi- tai kehittämishankkeita. Yhteensä haastatteluja on 11. Haastattelutavat ovat olleet yhdistysten vapaaehtoisia tai hallituksen jäseniä. Haastatteluilla selvitän muun muassa kenen aloitteesta hankkeet ovat toteutettu, osallistuneiden intressejä ja paikallisen taidon ja tiedon hyödyntämistä. Haastatteluiden perusteella hankkeiden aloitteet ovat lähteneet paikallisten tarpeista, Leader-rahoituksen avulla hankkeet on pystytty toteuttamaan suuremmissa mittakaavassa. Haastateltavat ovat osallistuneet hankkeisiin yhdistyksensä toiminnan takia.

Timo Suutari & Merja Lähdesmäki, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Maahanmuuttajat työvoimana maaseudun pk-yrityksissä

Työmarkkina-asema on keskeinen maahanmuuttajien yhteiskuntaan integroitumista määrittävä tekijä. Maahanmuuttajien työllistymistä tarkastellaan tutkimuksissa usein maahanmuuttajien näkökulmasta, työnantajanäkökulman jäädessä vähemmälle huomiolle. Aikaisempi tutkimus on kuitenkin osoittanut työntekijien rekrytointikäytänteiden tuottavan maahanmuuttajat usein kategorisesti hyvinä tai huonoina työntekijöinä. Tämä stereotyyppioita rakentava puhunta kiinnittyy työntekijän sosiaaliseen kategoriaan, jolloin esimerkiksi tietyn kansalaisuuden omaavat työntekijät tuotetaan työominaisuuksiltaan parempina tai heikompina kuin toiset. Tämä saattaa johtaa maahanmuuttajien eriarvoistumiseen työelämässä. Tutkimuksissa ei ole kuitenkaan kiinnitetty riittävästi huomiota siihen, miten työnantajien toiminta kykenee purkamaan esteitä, jotka ehkäisevät maahan-

muuttajia toteuttamasta kyvykkyyksiään ja potentiaaliaan työntekijöinä sekä tavoittelemaan sellaista elämää kuin kokevat tavoittelemisen arvoiseksi.

Tässä tutkimuksessa maahanmuuttajien työllistymistä tarkastellaan pk-yrityksien näkökulmasta. Valtaosa suomalaisista yrityksistä on pieniä tai keskisuuria, ja siksi pk-yrityksillä on merkittävä rooli maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksien ja työelämän tasa-arvon toteutumisessa. Tutkimus rajautuu maaseutukontekstiin. Koska valtaosa Suomen maahanmuuttajista asuu suurissa kaupungeissa, on maahanmuuttajien ja maaseudun välistä suhdetta tarkasteltu vähän. Maaseudun väestön ikääntymisen ja vähenemisen sekä mahdollisen työvoimapulan vuoksi on tärkeä pohtia, miten maaseutukonteksti heijastuu maahanmuuttajatyövoimaa koskeviin tulkintoihin.

Tutkimus vastaa siten seuraaviin kysymyksiin: Millaisia merkityksiä pk-yrittäjät antavat maahanmuuttajatyövoimalle? Miten erilaiset merkityskategoriat heijastuvat maahanmuuttajien työmarkkina-asemaan? Miten maaseutukonteksti näkyy maahanmuuttajatyövoimaan liittyvien merkityskategorioiden rakentumisessa?

Tutkimuksen viitekehys rakentuu Amartya Senin ja Martha Nussbaumin kehittämän inhimillisten Kyvykkyyksien ja toimintamahdollisuuksien lähesty-

mistavan (Capability Approach) sekä pienyritysten yhteiskuntavastuuta koskevan teoreettisen keskustelun varaan. Haastateltaviksi valitaan eri puolilta Suomea maaseudulla toimivien pk-yrityksen omistajayrittäjiä tai toimitusjohtajia. Haastattelumenetelmänä on virikehaastattelu. Tutkimus toteutetaan 2016–2017 osana Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaa WeAll-tutkimushanketta, joka keskittyy työelämän tasa-arvoon.

Niina Kuuva, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Paikkaperustainen hyvinvointitieto hyvinvoinnin edistämisen hallinnassa

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä on usein kysytty kuntien jäljelle jäävien tehtävien perään. Yksi osa vastausta on ollut kunnan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Voidaan ajatella, että kun tähän saakka kunnan ja ”soten” välinen suhde on ollut enemmän hierarkkista hallitsemista (government) niin muutoksen jälkeen edistämistyön jäädessä peruskuntaan suhde on pikemminkin erilaisten verkostojen hallintaa (governance).

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen – tai vastaavasti sairauksien ja pahoinvoinnin ehkäiseminen – on monimutkainen ja useita toimijatahoja vaativa kokonaisuus, jossa informaatiolla on olennainen rooli. Lainsäädäntö onkin vuodesta 2011 saakka edellyttänyt kuntia laatimaan hyvinvointikertomuksen, jossa tarkastellaan kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa.

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin tutkimus- ja kehittämishanke ”Paikkaperustainen hyvinvointitieto ja elinvoimakunnan hyvinvointiratkaisut” pureutuu tähän ajankohtaiseen kysymykseen tilasto- ja laadullisen aineiston avulla. Esitelmässä teen katsauksen hankkeen tavoitteisiin, aineistoon ja toimenpiteisiin.

Hankkeen tavoitteena on löytää Etelä-Savon

maakunnan ja Mikkelin kaupungin sisältä hyvinvointi- ja terveyseroja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus -tilastoaineistolla (ATH). Lisäksi kerätään paikallisten toimijoiden (julkinen, yksityinen ja kolmas sektori) näkemystä hyvinvointi- ja terveyseroista paikallistasonalla ns. kumppanuuspöytäprosessin kautta. Yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa etsitään myös ratkaisuja todettuihin hyvinvoinnin ja terveyden ongelmiin. Laadullisen aineiston hankinta ja kumppanuuspöytäprosessi toteutetaan Mikkeliissä kolmella case-alueella vuosina 2016–2017.

Kunnan tehtävien muutos tulee väistämättä vaikuttamaan myös maaseudun väestöön. Parhaimmassa tapauksessa uudistuksen myötä paikalliset voimavarat saadaan paremmin esiin ja hyödynnettyä, mutta huonommassa skenaariossa se vahvistaa julkisten palveluiden keskittymiskehitystä ja vähentää kunnan motivaatiota väestön hyvinvoinnin edistämiseen. Ruralian hankkeessa pyritään pääsemään kiinni mahdollisiin hyvinvointieroihin kaupunki-maaseutu-akselilla. Tämän ulottuvuuden tarkastelu on mahdollista etenkin tilastoaineistolla, sillä ATH-aineisto sisältää paikkatietoa ja aineiston muuttujia pystyy analysoimaan kaupunki-maaseutu -luokituksen avulla.

Kaivos maaseudun siunaus vai kirous – Kyläläisten kokemuksia lähikaivoksesta

Suomessa alkoi uusi kaivostoiminnan tuleminen 2000-luvun alussa. Metallimalmikaivokset ja uudet tutkimusprojektit keskittyvät Itä- ja Pohjois-Suomeen. Vaikka kaivokset sijaitsevat syrjäisellä maaseudulla on kaivostoiminta osa globaalia liiketoimintaa. Kaivosyhtiöt ovat pääasiassa monikansallisia yhtiöitä. Kaivostoiminnalla on myönteisiä vaikutuksia alueen talouteen, mutta siitä aiheutuu mahdollisia ympäristöriskejä ja konflikteja muiden maankäyttömuotojen kanssa. Miten paikalliset ihmiset kokevat kaivoksien hyödyt ja haitat arkielämässään?

Teoreettinen lähestymisemme tapahtuu arkielämän kokemuksellisuuden kautta kysymällä, kuinka kyläläiset kertovat kokemuksistaan ja miten he tulkitsevat niitä. Tarkastelumme kohteena ovat Sodankylän Kevitsan kaivoksen, Kittilän Suurikuusikon kaivoksen ja Kolarissa suunnitteilla olevan Hannukaisen kaivoksen lähikylien asukkaiden näkemykset. Haluavatko paikalliset kaivoksen lähinaapurikseen? Haastattelimme lähikylien kylätoimikuntien edustajia. Teimme haastattelut teemahaastatteluina ja analysoinnissa käytimme sisällönanalyysia. Keräämämme aineisto on osa laajempaa Adaptiivinen muutoksen hallinta kohti kestäväää taloutta Arktisella alueella (GovAda) hanketta.

Suunnitteluvaiheen alussa paikalliset eivät välttämättä hahmottaneet tulevan kaivoksen todellista laajuutta. Kun tämä asia selvisi, aiheutti se vastustusta hanketta kohtaan etenkin niiden elinkeinojen harjoittajissa, joiden maankäyttöä kaivos tulisi rajoittamaan. Kaivoksen aiheuttama taloudellisen toiminnan vilkastuminen ja työllisyyden paraneminen tunnustettiin. Ihmiset olivat huolissaan mahdollisesta ympäristön pilaantumisesta, myös he jotka pitivät kaivosta hyvänä asiana. Osalla kyläläisistä oli epäily viranomaisten riittävästä osaamisesta kaivosasioissa. Mitä lähempänä toimivaa kaivosta ihmiset asuivat, sitä enemmän pöly, melu ja liikenteen ongelmat häiritsivät heitä. Suurin vastustus kaivoksen tuloon oli Hannukaisen kaivoksen lähialueella, koska siellä se on erityinen uhka matkailuelinkeinolle.

Kaivos tuo taloudellista hyötyä ja lisää työllisyyttä, mutta lähikylät eivät koe aina saavansa riittäväää korvausta kokemistaan haitoista ja taloudellinen hyöty valuu kuntakeskuksiin. Jos kaivos on tulossa aivan matkailukeskuksen lähelle, onko konfliktitilannetta ylipäättään mahdollista ratkaista molempia osapuolia tyydyttävästi?

TYÖRYHMÄ 4:

Maaseutu mediassa – Media maaseudulla?

Koordinaattori:

Aapo Jumppanen,
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti,
aapo.jumppanen(at)helsinki.fi

Tässä työryhmässä pohditaan sitä, minkälaisena maaseutu näyttäytyy mediassa esimerkiksi sanomalehtien sivuilla, kirjallisuudessa, televisiossa, elokuvissa, musiikissa tai internetin keskustelupalstoilla ja sivuilla. Toisaalta ryhmässä voidaan pohdita myös median merkitystä maaseudun näkökulmasta.

Ryhmään toivotaan papereita, jotka käsittelevät esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: Onko maaseutu kaupunkimaisesti normista poikkeavaa toiseutta, vai ihmisen kannalta ihanteellista asuinympäristöä – maaseutuidylliä? Miten toiseuden tai idyllinen rakentaminen tapahtuu? Minkälaisia sanoja, kuvia ja äänimaisemia siinä hyödynnetään? Elääkö maaseutu

vahvasti tässä ajassa vai menneisyydessä? Miten maalla eletään, työskennellään, harrastetaan tai syödään? Miltä näyttää maaseudun tulevaisuus? Miten maaseutu-käsitteen käyttö on muuttunut ajassa?

Ryhmään ovat tervetulleita myös paperit, joissa arvioidaan median roolia maaseudun näkökulmasta esimerkiksi seuraavista näkökulmista: Mikä rooli paikallislehdillä, -radioilla tai sosiaalisella mediassa on maaseudun asukkaille? Miten maaseudun asukkaat kokevat median maaseudusta luoman kuvan, onko se totuudenmukainen vai vääristynyt? Onko paikallisten ja kansallisten medioiden maaseutukuvauksissa merkittäviä eroja, ja jos on minkälaisia?

Työryhmän aikataulu:

Torstai 14.30–17.00

- 14.30 Torsti Hyyryläinen ja Elina Vallas:
Maaseudun ja kaupungin muuttuva
suhde sanomalehdissä 1800- ja
1900-lukujen vaihteessa: miten
maaseuduista tuli maaseutu?
- 15.30 Aapo Jumppanen:
Maaseudun ja kaupungin konflikti?
Sisällissodan aika Maaseudun Tule-
vaisuuden sivuilla 1916–1919
- 15.00 Eeva Uusitalo:
”Perunain käyttö eläimille kielletty”:
miten ruoka erottaa ja yhdistää maa-
seutua ja kaupunkia?

Torsti Hyyryläinen & Elina Vallas, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Maaseudun ja kaupungin muuttuva suhde sanomalehdissä 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa: miten maaseuduista tuli maaseutu?

Maaseudun ja kaupungin suhteet yhteiskunnallisissa keskusteluissa Suomessa 1860-luvulta nykyaikaan (MAKSU 2016–2017) -tutkimuksessa maaseutu ja kaupunki tulkitaan kielen kautta konstruoituvina todellisuuksina. Tutkimuksessa tarkastellaan maaseudun ja kaupungin muuttuvaa suhdetta ja sen yhteyttä yhteiskunnan kehitykseen. Hankkeen tutkijat analysoivat eri näkökulmista sanomalehdissä käytyjä suomalaisia maaseutu–kaupunki -keskusteluja, niiden historiallisia konteksteja sekä sisältöjä. Tutkimusaineisto muodostuu Kansalliskirjaston digitoiduista sanomalehtiaineistoista, jotka ovat vapaasti käytettävissä vuoteen 1910 asti. Lisäksi hankkeen tutkijoilla on käyttöoikeus Länsi-Savo- ja Maaseudun Tulevaisuus -sanomalehtien digitoituihin aineistoihin aina vuoteen 2013 saakka.

Tutkimuksessa yhdistellään kvantitatiivisen tiedonlouhinnan menetelmiä kvalitatiiviseen sisällönanalyyysiin. Kvantitatiivisen tiedonlouhinnan keinoin aineistosta on mahdollista havaita ennalta tuntemattomia säännönmukaisuuksia, esimerkiksi jäljitämällä maaseutu-sanana tyypillisimpiä käyttöyhteyksiä eri ajanjaksoina. Kvalitatiivisen sisällönanalyysin

avulla tiedonlouhinnan kautta valikoituneesta aineistosta voidaan hahmottaa keskeisiä teemoja ja tapahtumia, jotka jäsentävät maaseutu-käsitteen merkitysten muovautumista yhteiskunnallisissa keskusteluissa, sekä kytkeä havainnot laajempaan kontekstiin ja maaseudun ja kaupungin suhdetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin.

Tämän esityksen tavoitteena on luoda tiivis katsaus maaseutu-käsitteen muotoutumisen historiaan. Esityksessä kuvataan, kuinka maaseutu käsitteellisenä tilana alkoi muuttua/saada uusia merkityksiä sanomalehtikirjoittelussa 1800–1900-luvun vaihteessa. Pohdimme, minkälaisiin historiallisiin tapahtumiin ja keskusteluihin tuo muutos mahdollisesti kytkeytyy.

Tutkimus toteutetaan Helsingin yliopiston Ruralia-instituutissa yhteistyössä Kansalliskirjaston digitointi- ja konservointikeskuksen sekä Helsingin yliopiston digital humanities -alan tutkijoiden kanssa. Tutkimus liittyy professori Mikko Tolosen kautta Suomen Akatemian digitaalisen historian tutkimuksen COMHIS-hankkeeseen.

Eeva Uusitalo, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

”Perunain käyttö eläimille kielletty”: miten ruoka erottaa ja yhdistää maaseutua ja kaupunkia?

Maaseudun ja kaupungin suhde on vuosien mittaan muotoutunut nykyiseen muotoonsa, mutta se ei luonnollisestikaan ole lopullinen, suhteen ei voi koskaan sanoa tulevan valmiiksi. Maaseudun ja kaupungin suhteeseen liittyvät puhunnat, puheet ja kirjoitukset muuttuvat ja muotoutuvat ajassa. Eri aikoina suhteessa painottuvat eri asiat, toisinaan rajankäynti on jyrkempää ja toisinaan raja liudentuu. Myöskään se, mikä on maaseutua ja mikä kaupunkia ei ole pysyvää ja muuttumatonta.

Ruralia-instituutin MAKSU-hankkeessa analysoidaan mm. miten ja millaisissa yhteiskunnallisissa ja historiallisissa tilanteissa ja prosesseissa kaupunkien ja maaseutujen välinen suhde on kulloinkin tuotettu. Tutkimusaineistona käytetään digitoituja sanomalehtiä, eli hankkeessa fokusoidaan erityisesti siihen, miten maaseudun ja kaupungin suhdetta raken-

netaan, tai miten se rakentuu sanomalehdistössä ja suomalaisessa julkisuudessa. Tämä esitys on kyseisen hankkeen osatutkimus.

Tarkastelen maaseudun ja kaupungin suhdetta ruoasta ja elintarvikkeista sanomalehdistössä käydyn kirjoittelujen ja keskustelujen kautta. Tutkimuksen tässä vaiheessa korostuu erityisesti 1900-luvun alkuvuosikymmenet ja elintarvikepula, sekä tuolloin elintarvikkeiden suhteen harjoitettu kontrolli ja säännöstely, joka omalta osaltaan kiristi maaseutujen ja kaupunkien välejä. Suhdetta voidaan tässä yhteydessä kuvata vallankäyttöön ja hallinnointiin sekä maaseudun ja kaupungin hegemoniseen kamppailuun liittyvin käsittein. Maaseudun rooli on selkeää ruoan tuottajana, ja kaupunkia edustaa elintarvikkeiden jakelun ja saatavuuden nimissä tehtävä kontrolli ja säännöstely.

Aapo Jumppanen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Maaseudun ja kaupungin konflikti? Sisällissodan aika Maaseudun Tulevaisuuden sivuilla 1916–1919

Suomessa 1918 käydyn sisällissodan tapahtumat heijastuivat myös maaseudun ja kaupungin välisiin suhteisiin. Maamme merkittävimmät asutuskeskukset kuten Helsinki, Viipuri ja Tampere sijaitsivat Etelä-Suomessa ja olivat punaisten hallussa. Valkoinen Suomi nojasi vahvemmin keskisen ja pohjoisen Suomen maaseutuun ja sen kaupunkiin. Rintamalinja ei kuitenkaan ollut maantieteellisesti yksiulotteisen selkeää, vaan esimerkiksi teollistuneet Oulu, Kemi, ja Varkaus muodostivat sodan alkuvaiheissa punaisia saarekkeitä, joita valkoinen maaseutu ympäröi. Sisällissodan rintamalinjojen voidaankin nähdä muodostuneen nopeasti kehittyvän ja modernisoituvan teollisen Suomen sekä perinteisemmän maaseutumaisen Suomen välille. Vuoden 1918 tapahtumat kertovat omalta osaltaan suomalaisen yhteiskunnan modernisaatioon ja kaupungistumiseen liittyvistä vaikeuksista ja jännitteistä. Nämä haasteet olivat selvästi nähtävissä myös aikalaiskeskusteluissa vuonna 1916 maaseudun asiaa ajamaan perustetun Maaseudun Tulevaisuus -lehden sivuilla.

Esityksen tavoitteena on piirtää kokonaiskuva siitä keskustelusta, jota Maaseudun Tulevaisuus-lehdessä käytiin maaseudun ja kaupungin vastakkainasettelun kärjistymisestä ennen sisällissotaa, sodan aikana ja sen jälkeen vuosina 1916–1919.

Esitys on luonteeltaan lehdistöaineistoilla toteutettavaa poliittisen historian tutkimusta, jossa teemoitellaan Maaseudun Tulevaisuuden sivuilla käytyjä keskusteluja ja suhteutetaan niitä aikalaiskontekstiin. Esityksessä pureudutaan myös käytettyihin kielellisiin tehokeinoin eli retoriikkaan. Erityisesti huomiota kiinnitetään argumentaatioon eli esitettyjen väitteiden perustelemisen keinoihin.

Esityksen keskeinen johtopäätös on, että aikalaiskeskustelun perusteella vuoden 1918 tapahtumissa ei ollut kyse yksinomaan poliittisesta ja taloudellisesta kamppailusta, vaan laajemminkin maaseutumaisen suomalaisen elämäntavan murroksesta. Tämä maaseudun ja kaupungin vastakkainasettelu oli esillä Maaseudun Tulevaisuuden sivuilla jo ennen sisällissodan tapahtumia, kytkeytyen kaupunkien ja teollisuuden kasvavaan merkitykseen suomalaisessa

yhteiskunnassa. Sota kärjisti tilannetta, ja kaupungeissa valloille päässeen punaisen radikalismien kukis-

tamisessa ja jälkihoidossa tarvittiin vakaata talonpoikaista arvomaailmaa ja yhteiskuntajärjestystä.

TYÖRYHMÄ 5:

Taikasanana maaseudun digitalisaatio – silmänkääntötemppuja vai tosiasiallisia mahdollisuuksia?

Koordinaattorit:

Ilkka Luoto, yliopistonlehtori (FT),
Vaasan yliopisto, aluetiede,
ilkka.luoto(at)uva.fi

Leena Viinamäki, yliopettaja (YTT),
Lapin ammattikorkeakoulu, sosiaali-
leena.viinamaki(at)lapinamk.fi

Millaiset ovat maaseutuväestön asuin- ja toimintaedellytykset aikakautena, jossa perinteiset kivijalka-, asiantuntija- ja viranomaispalvelupisteet harvenevat korvautuen yhteispalvelupisteillä sekä julkisilla että kaupallisilla verkkopalveluilla? Onko digitalisaatio realistinen vaihtoehto palvelutuotannossa? Parhaimmillaan verkkoasiointi, mukaan lukien älypuhelimet ja tabletit, on keino vähentää julkisia menoja sekä tarjota yrityksille ja kansalaisille palveluja 7/24 -toimintaidealla. Kuitenkaan kaikki eivät verkkopalveluja käytä, ja hyödyntämättömyyden taustalla on useita eri syitä.

Myönteisestä tietoyhteiskuntakehityksestä huolimatta kaikki kansalaisryhmät eivät koe olevansa tasavertaisessa asemassa verkkopalvelujen käyttäjinä. On syntynyt tarve tutkimustiedolle, joka käsittelee esimerkiksi verkkovälitteisiä palveluja tai monikanavaisten (internet-, mobiili- ja käyntipalvelut) palveluiden kysynnän ja tarjonnan kohtaantotilannetta kansalaisryhmittäin (kuten etniset vähemmistöt, sosioekonomisesti huono-osaiset, nä-

kövammaiset). Kehittäjien ja tutkijoiden keskuudessa vallitsee laaja yksimielisyys siitä, että tarjolla olevat tai suunniteltavat digitaaliset palvelut eivät ole kehittyneet samassa tahdissa alati kasvavan kaistanleveyden kanssa.

Maaseudulle perustetuista ensimmäisistä tietotuvista on ehtinyt kulua jo vuosikymmeniä. Tuolloin lupaukset esimerkiksi etätyöstä olivat todellisia vaikutuksia suurempia. Onko aika nyt toisenlainen? Tietoyhteiskunnan jalostuminen digitaalisiksi verkostoyhteiskunnaksi saattaa tuoda mukanaan toimivia ratkaisuja maaseudun kehittämiseen.

Työryhmään ovat tervetulleita eri vaiheissa olevat tutkimus- ja kehittämishankkeet, jotka liittyvät tietoverkkojen käytön ja rakentamisen sekä yleensäkin digitalisaation erilaisiin aihepiireihin maaseudulla. Katsaukset voivat olla empiirisiä, teoreettisia tai metodologisia esityksiä, jotka valottavat maaseudun digitalisaation hyötyjä, ilmenemistä, kipupisteitä ja haasteita.

Työryhmän aikataulu:

Torstai 14.30–17.00

14.30	Ilkka Luoto ja Leena Viinamäki:
Työryhmän orientaatio	15.45	Olli Lehtonen:
Kiinteän laajakaistan hyvä saata-
vuus yhteydessä myönteiseen alue-
kehitykseen
14.45	Tuomas Honkaniemi:
Tietoverkkoyhteyksien rooli maa-
seutupaikkojen suhteellisen aseman
muutoksessa	16.15	Vapaata keskustelua
15.15	Olli Voutilainen, Antti Syväjärvi,
Ville Kivivirta, Asko Suikkanen,
Arto Selkälä ja Leena Viinamäki:
Digikansalaisuus ja palveluiden
saavutettavuus maaseudulla		

Perjantai 8.45–10.20

8.45	Tomi Niemi:
Digikahvila: Kansalaisnäkökulma di-
gitalisaatioon	9.45	Elsa Laiti-Hedemäki ja Lydia Heik-
kilä:
Internet, saamelaisten palvelutyty-
väisyys ja sosiaalinen
osallisuus
9.15	Leena Viinamäki, Arto Selkälä ja
Asko Suikkanen:
e-kansalaisuutta eräissä EU-
maissa, Suomessa ja Suomen
Lapissa	10.15	Ilkka Luoto ja Leena Viinamäki:
Työryhmän loppusanat

Tuomas Honkaniemi, Vaasan yliopisto

Tietoverkkoyhteyksien rooli maaseutupaikkojen suhteellisen aseman muutoksessa

Tutkimuksen tarkoituksena on selittää maaseutupaikkojen suhteellisten asemien muutoksia tilanteissa, joissa tietoverkkoyhteyksiä parannetaan tai rakennetaan paikallisten toimijoiden ja osuuskuntien toimesta. Valokuitu on yksi infrastruktuurin osa, jonka merkitys etenkin laajojen maaseutualueiden Suomessa korostuu. Tutkimus valottaa verkkoyhteyksien merkitystä paikkaperustaisen teorian ja kehittämisen näkökulmasta, sekä maaseutupaikkojen saavutettavuuden muutoksia parantuneiden tietoliikennedyhteyksien myötä. Laajasti ottaen tutkimus pyrkii vastaamaan kahteen kysymykseen: 1) miten maaseudun eri toimijatahot ja yritykset ovat kyenneet tarjoamaan sekä käyttämään digitaalisia palveluja tai synnyttäneet uusia toimintaedellytyksiä maa-

seudulle, ja 2) miten maaseutupaikkojen saavutettavuus ja suhteellinen asema on muuttunut.

Tutkimuksen teoriaosuus koostuu artikkeleista, kirjallisuudesta ja tutkimuksista, jotka käsittelevät digitalisaatiota, sosiaalista pääomaa ja verkostoja, tilan ja paikan käsitteitä, sekä suomalaista maaseutua tietoyhteiskunnassa.

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen. Empiirisenä aineistona käytetään neljältä tutkimusalueelta koottua haastattelumateriaalia kylä- ja kuntakulttuurikohteissa. Kohteet ovat Rääkkylä, Parainen, Itäkylä (Lappajärvi) ja Valkjärvi (Nurmijärvi). Tutkimuskohteissa haastateltiin osuuskunnan puheenjohtajia, järjestötoimijoita, yrittäjiä, maatalouden harjoittajia ja vapaa-ajan asukkaita. Varsinaisten tutkimuskoh-

teiden lisäksi haastateltiin puhelimitse neljää yleisen ryhmän edustajaa. Näissä kohteissa valokuidun hankkiminen alueelle on epäonnistunut, (Äkäslompolo, Kolari), valokuitua odotetaan saapuvaksi alueelle (Tervola) tai osuuskunta toimii kylää suuremmalla alueellisella tasolla (Luoteis-Kuhmo ja Pohjois-Savo).

Nopeat tietoliikenneyhteydet ovat tärkeitä maaseudulle etenkin yrittäjille ja maatalouden harjoittajille. Nopean internetyhteyden myötä luottamus di-

gitalisaatiota kohtaan kasvaa, jonka myötä maaseutupaikat "avautuvat" maailmalle. Tällä on vaikutuksensa myös maaseutupaikkojen suhteellisiin asemiin, joihin vaikuttavat sosiaalisten verkostojen vahvistuminen sekä muutokset paikkojen saavutettavuudessa. Valokuituverkkojen rakentamisella on myös kääntöpuolensa. Ne jotka nopeaa yhteyttä tarvitsivat eniten, kuten esimerkiksi syrjäseudulla asuvat erityisryhmät, saattavat jäädä kehityksestä kokonaan si-
vuun.

Olli Voutilainen, Vaasan yliopisto Levón-instituutti & Antti Syväjärvi, Lapin yliopisto & Asko Suikkanen, Lapin yliopisto & Ville Kivivirta, Lapin yliopisto & Arto Selkälä, Lapin yliopisto & Leena Viinamäki, Lapin ammattikorkeakoulu

Digikansalaisuus ja palveluiden saavutettavuus maaseudulla

Digitalisaatio muuttaa palveluiden käyttötapojen lisäksi myös sitä, miten julkisia palveluita tuotetaan ja miten hallintoa organisoidaan. Lisäksi digitaalinen asiointi mahdollistaa palveluiden uudenlaisen käyttämisen luodessaan uutta virtuaalista aikaa ja tilaa. Samalla verkkopalvelut rakentavat uutta käsitystä kansalaisuudesta sekä kansalaisten ja hallinnon suhteesta. Toisaalta verkkoasiointi mahdollistaa palveluiden saatavuuden – toisaalta se asettaa vaatimuksia palveluiden kehittämiseksi.

Digikansalaisuus ja palveluiden saavutettavuus maaseudulla -tutkimushankkeessa selvitetään, miten ja missä määrin verkkoasiointi voi korvata kasvokaista asiointia fyysisen palveluverkoston alueellisesti harventuessa. Tutkimuksessa keskitytään harvaan asuttuun maaseutuun, joka on tutkimusaiheen näkökulmasta monella tapaa erityisen haasteellinen. Tutkimuksessa selvitetään, mitkä ovat palveluiden käyttäjä- (kansalaiset) ja tuottajanäkökulmasta (viranomaiset) verkkoasioinnin ja verkkopalveluiden käytön vahvuudet ja heikkoudet (nykytilanne) sekä mahdollisuudet ja uhkatekijät (lähitulevaisuus) etenkin harvaan asutulla maaseudulla. Päätavoitetta lähestytään tarkentavilla tutkimuskysymyksillä, jotka liittyvät verkkoasioinnin ja -palveluiden saavutettavuuteen ja alueelliseen tasa-arvoon, käytettävyyteen,

toimivuuteen ja toimintavarmuuteen, sekä käyttäjäprofiiliin.

Tutkimuksella pyritään lisäämään monitieteellistä ymmärrystä sähköisistä palveluista maaseudulla. Palvelut hahmotetaan laajasti uusimman palvelutieteellisen näkemyksen mukaisesti, korostaen palveluiden tuottamista sektorirajat ylittävissä verkostoissa sekä vuorovaikutteisesti asiakkaan ja palveluiden tuottajien rajapinnassa.

Tutkimuksen empiirisen analyysin kohteina ovat Lapin, Pohjanmaan ja Pohjois-Karjalan maakuntien tapauskunnat. Tutkimusaineisto muodostuu arjen hyvinvointipalveluja käyttäville ja niitä tuottaville tahoille toteutettavista kyselyistä sekä tilastoista. Kansalaisille suunnattavassa postikyselyssä kartoitetaan taustatietojen lisäksi mm. kansalaisten kokemuksia ja näkemyksiä sekä konkreettisia kehittämisehdotuksia digitaalisten hyvinvointipalveluiden käyttämisestä. Palveluja tuottaville toteutetaan vastaava verkkokysely. Edellisessä kyselyssä digikansalaisuutta problematisoidaan käyttäjälähtöisesti kokemustiedon näkökulmasta (miten on) ja jälkimmäisessä kyselyssä tuottajälähtöisesti näkemystiedon (miten pitäisi olla) näkökulmasta.

Hankkeen toteuttavat Lapin yliopisto, Lapin ammattikorkeakoulu ja Vaasan yliopiston Levón-instituutti.

Olli Lehtonen, Luonnonvarakeskus

Kiinteän laajakaistan hyvä saatavuus yhteydessä myönteiseen aluekehitykseen

Tietoverkkojen merkityksestä aluekehitykseen on tähän mennessä raportoitu osin ristiriitaisia tutkimustuloksia. Osassa tutkimuksia kiinteän laajakaistan saatavuudella ei ole havaittu yhteyttä aluekehityksindikaattoreihin, vaikka osassa tutkimuksia laajakaistan tarjonnan ja työllisyyden kasvun välillä on todettu positiivista korrelaatiota. Suomen olosuhteita, harva asutus, pitkät etäisyydet ja epätasainen aluekehitys, vastaavissa maissa tutkimuksia on raportoitu vähemmän. Siksi ymmärrys tietoliikenneyhteyksien merkityksestä näissä olosuhteissa puuttuu niin yleisellä kuin paikallisellakin aluetasolla. Tietomaa-tutkimushankkeessa arvioitiin tietoliikenneyhteyksien saatavuuden yhteyttä aluekehitykseen Suomessa.

Tulokset osoittavat, että kiinteän laajakaistan saatavuudella on selkeä yhteys kuntien väestökehitykseen ja koulutustasoon aikajaksolla 2000–2014. Hyvän saatavuuden myötä kuntien väkiluku ja koulutustaso kehittyvät vertailukuntia myönteisemmin. Nämä havainnot on nähtävissä myös analysoitaessa

pelkästään maaseutumaisia kuntia. Kiinteän laajakaistan saatavuuden myönteiset vaikutukset näkyvät myös suoraan yritystoiminnassa. Esimerkiksi maatilat, joissa ei ole käytössä kiinteää laajakaistaa, ovat pinta-alaltaan pienempiä, kasvavat hitaammin ja niiden lähililat ovat useammin lakkautettu kuin tiloilla, joilla on laajakaista käytössä. Merkittävä havainto oli myös se, että tuloksissa ei millään aluetasolla havaittu langattomilla yhteyksillä olevan yhteyttä kehityksindikaattoreihin.

Tuloksia voidaan tulkita siten, että kiinteän laajakaistan saatavuuden parantaminen lisää yritysten toimintamahdollisuuksia maaseudulla ja vähentää alueisiin kohdistuvaa sijaintihaittaa. Esimerkiksi ilman kiinteää laajakaistaa syrjäisempien alueiden toiminnallinen kytkeytyminen kasvualueisiin on vaikeaa. Niinpä panostukset laajakaista saatavuuden kehittämiseen ovat tästä näkökulmasta katsottuna kannattavia ja mahdollistavat syrjäisempien maaseutualueiden kehityksen.

Tomi Niemi, Vaasan yliopisto

Digikahvila: Kansalaisnäkökulma digitalisaatioon

Smart Countryside (SMACK): Maaseudun palveluiden kehittäminen ja monipuolistaminen digitalisaatiota ja kokeiluja hyödyntämällä -tutkimushanke pureutuu maaseudun sähköisten palveluiden kehittämisen tematiikkaan. Hankkeen päätavoitteena on selvittää, miten maaseudun palveluja on mahdollista kehittää ja monipuolistaa digitalisaation tarjoamien mahdollisuuksien avulla. Kaupungistumiskehityksen seurauksena tyhjenevän maaseudun palvelujen järjestäminen ja tuottaminen on ollut jo pitkään yhteiskunnallisessa keskustelussa. Digitaalisen infrastruktuurin ja kehittyvien tietoteknisten sovellusten vahva kytkeytyminen osaksi olemassa olevaa palveluverkkoa tarjoaa useita vaihtoehtoja nykyisen palvelutarjonnan laajentamiseksi ja monipuolistamiseksi. Digitaalisten palveluiden avulla voidaan parantaa maaseudun asukkaiden ja yritysten arjen sujuvuutta sekä voidaan luoda uusia mahdollisuuksia yritystoiminnalle ja palvelukehitykselle.

SMACK-tutkimushanke toteutetaan aluekehittä

misen konsulttitoimisto MDI Public Oy:n, Itä-Suomen yliopiston alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatial, Suomen ympäristökeskuksen (Syke) sekä Vaasan yliopiston muodostamana konsortiona. Päätoimeksittäjänä hankkeessa on MDI. Hanke on Valtioneuvoston kanslian rahoittama. Vaasan yliopiston hallintotieteen tutkijaryhmä toteuttaa yhdessä MDI:n kanssa sähköisten palveluiden kohtaamia mielipiteitä, arvoja ja asenteita kartoittavia digikahvila-keskustelutilaisuuksia maaseudulla. Digitalisaatio näyttäytyy läpitukevana teemana niin työssä kuin vapaa-ajallakin. Tulevien keskustelutilaisuuksien teemoina ovat digitalisaation ulottuvuudet työssä, vapaa-ajalla, liikenteessä ja terveydessä, jolloin teknologian tunkeutuvuus elämän joka osa-alueella tulee kattavasti käsitellyksi.

Digikahvila-keskustelutilaisuudet toteutetaan World cafe -menetelmään perustuen. Tapahtumaan osallistuvilla on mahdollisuus tuoda esiin teemaan liittyvät näkemyksensä, saada lisää tietoa ja vaikuttaa

tulevaisuuden palveluiden kehittämiseen. Keskusteluihin valitaan 30 maaseudun asukasta pohtimaan tieto- ja tietoliikenneteknologian mahdollisuuksia kansalaisten tarvitsemien sähköisten palveluiden järjestämisessä. Monipuolisten ryhmäkeskusteluiden äärellä osallistajat tuovat omat kokemuksensa esiin,

oppivat toisiltaan sekä muodostavat yhdessä teknologian mahdollisuuksia hyödyntäviä kehittämishotuksia maaseudun asukkaiden tarpeisiin. Tutkimuksella tuotetaan ajantasaista tietoa paikkaperustaisen kehittämisen, tietoliikenneinfrastruktuuriin sekä digitaalisten palvelujärjestelmien kehittämiseksi.

Leena Viinamäki, Lapin ammattikorkeakoulu & Arto Selkälä, Lapin yliopisto & Asko Suikkanen, Lapin yliopisto

e-kansalaisuutta eräissä EU-maissa, Suomessa ja Suomen Lapissa

Pohdimme puheenvuorossa e-kansalaisuuden toteutumisen rajoja ja mahdollisuuksia eräissä EU-maissa, Suomessa ja Suomen Lapissa tilastojen sekä Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeessa (2011–2013) 14 lappilaiskunnan asukkaille toteutetun kuntalaiskyselyn tutkimustulosten pohjalta.

Kansalaisten oletetaan ottavan yhä enemmän itse vastuuta hyvinvoinnistaan huolehtimisesta. Tällaisen kehityksen taustalla on digitalisaation lisäksi mm. suuruuden ekonomiaa ja vaikuttavuutta korostavan ajattelun yleistyminen hyvinvointipoliittisessa päätöksenteossa sekä aikaisempaa systemaattisempi kansalaisten osallistamisen eetos hyvinvointiinsa liittyvissä kysymyksissä. Internet mahdollistaa molempien em. kehityskulkujen toteutumisen asiointi- ja informaatioportaalien kautta.

Kuntalaiskyselyn netto-otoksen kooksi muodostui 4419 henkilöä ja vastausprosentiksi (netto) saatiin 46. Kyselyssä selvitettiin vastaajien käsityksiä hyvinvointipalveluista ja asuinkunnasta sekä heidän arvioitaan sosiaalisesta ja terveydellisestä hyvinvoinnistaan ja elämäntavastaan. Julkisia hyvinvointipalveluja tutkimuksessamme edustavat TE-toimiston palvelut ja Kelan palvelut, joiden saatavuuden kokemusta selvitimme. Referenssipalveluna on kokemus pankkipalveluiden saatavuudesta.

Digitalisaation myötä Suomessa ja ulkomailla on alettu puhua digitaalisesta syrjäytymisestä, minkä taustalla on matala koulutustaso, seniori- ja maaseutukansalaisuus. Tutkimuksen logistiset regressioanalyysit osoittavat, että internetin käyttö kohentaa iän, ammattikoulutuksen ja sukupuolen vakioimisen jälkeen syrjäseuduilla (yli 10 km kuntakeskuksesta) ainoastaan pankkipalveluiden saatavuuden kokemusta. Havaittu yhteys ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä. Sen sijaan Kelan palveluissa internetin käyttö heikentää syrjäseuduilla palveluiden saatavuuden kokemusta tilastollisesti melkein merkitsevästi. Myös TE-toimistojen palveluissa internetin käyttö heikentää syrjäseuduilla palveluiden saatavuuden kokemusta, mutta ei tilastollisesti merkitsevästi.

Kansalaisten näkökulmasta digitalisaatiokehitystä ohjaa harvaan asutulla maaseudulla internetyhteyksien kustannukset ja toimintavarmuus kansalaisten hallitseman internetkäyttöosaamisen lisäksi. Viranomaisten näkökulmasta digitalisaatiokehitystä ohjaa käyttäjälähtöisyyden huomioiminen koko asiointiprosessin ajan. Tutkimustulokset puoltavat monikanavaisten erilaisten kansalaisryhmien tarpeet huomioivien hyvinvointipalveluiden kehittämistarvetta, koska kansalaisilla on enenevässä määrin oikeuksien lisäksi myös vastuuta omasta hyvinvoinnistaan.

Elsa Laiti-Hedemäki, Lapin yliopisto & Lydia Heikkilä, Lapin yliopisto

Internet, saamelaisten palvelutyytyväisyys ja sosiaalinen osallisuus

Digitalisaatioon kohdistuvat odotukset palvelujen saatavuuden paranemisesta ja kansalaisten vahvemmasta osallisuudesta ovat korkeat. Tutkimustulokset erityisesti kielellisten ja kulttuuristen erityisryhmien osalta eivät kuitenkaan anna yksiselitteistä kuvaa tilanteesta. Saamelaisten hyvä elämä ja hyvinvointipalvelut -tutkimuksessa toteutetun kyselyn mukaan internet-palvelujen käyttö arjen palvelutarjonnan täydentäjänä oli suhteellisen vähäistä. Tämä monimutkainen saamelaisalueen saamelaisiin kohdistunut tutkimus toteutettiin Lapin yliopistossa yhteistyössä saamelaiskäräjien, SámiSoster ry:n ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa.

Tulosten mukaan saamelaiset kokevat, että internet täydentää vain syrjäseudun pankkipalveluita. Kelan ja TE-toimistojen palvelujen koettiin huonontuneen verkko- ja puhelinperustaiseen palvelutarjontaan siirtymisen myötä. Ne edellyttävät uusien palveluasointikäytäntöjen oppimista ja korostavat asiointikielen osaamisen merkitystä. Vaikka kaksi kolmasosaa vastaajista hyödynsi internetiä arjessa, pääasiallisia käyttötarkoituksia oli vain muutama. Verkkopankin ohella yleisintä oli tiedonhaku julkisista ja yleisistä palveluista. Uudet sosiaali- ja terveysalan

sähköiset palvelut eivät vielä ole tehneet itseään kovin tunnetuiksi tämän väestöryhmän keskuudessa. Ainoastaan sosiaalihuollon saamenkielisen verkko-neuvonnan merkitys oli joidenkin vastaajien elämässä suuri. Suurimpana syynä internetin käyttämättömyyteen oli taitojen puute. Tulokset ilmentävät yleisiä ikäjakaumakohtaisia eroja nettipalvelujen käytössä. Etenkin maaseudulla iäkkäämmät ihmiset kokevat tämän palvelumuodon käytön edelleen itselleen vieraaksi. Tulos kertoo osaltaan myös hitaasti muuttuvista kulttuurisista arvoista ja normeista. Henkilökohtainen asiointi ja kohtaaminen ovat edelleenkin tärkeässä asemassa.

Saamelaiset arvostavat viranomaisten kasvokkain kohtaamista ja henkilökohtaista tuntemista. Sen sijaan internetillä vaikuttaa olevan suuri merkitys sosiaalisen osallisuuden vahvistajana, mm. lisäämällä saamelaisten yhteydenpitoa ja yhteisöllisyyttä kaupunkien ja saamelaisalueen välillä. Lisäksi internet-pohjainen saamen kielen opiskelu on tärkeä keino kaupunkisaamelaisten identiteetin vahvistumiselle ja kulttuurin välittymiselle. Sen sijaan etänä tuotettavia sosiaali- ja terveyspalvelu- sekä tulkkausmahdollisuuksia on toistaiseksi hyödynnetty vain vähän.

TYÖRYHMÄ 6:

Muisti, jäljet ja unohdus maaseudun kulttuuriperinnössä

Koordinaattori:

Sulevi Riukulehto,
aluehistorian tutkimusjohtaja,
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti,
sulevi.riukulehto(at)helsinki.fi

Arkistot, kirjastot ja museot ovat yhteiskunnan muistiorganisaatioita. Niiden olemassaolon perustarkoitus on säilyttää menneisyyden jälkiä tuleviin, vielä tuntemattomiinkin tarpeisiin. Varsinaisten muistiorganisaatioiden lisäksi koko kulttuuriperintömme kuljettaa menneisyyden jälkiä. Sanotaan, että nimi on paikan muisti. Rakennukset ja rakennelmat, maisemat, kansanperinne, murre, tavat ja tottumukset ovat suunnaton historiankirja

täynnä arvokasta informaatiota.

Työryhmään odotetaan esitelmiä, jotka käsittelevät maaseudun kulttuuriperintöä sen koko kirjossaan. Tarkastelu voi kohdistua yhtäläillä niin aineelliseen kuin aineettomaan perintöön. Etusijalla ovat työt, joihin sisältyy tapaustutkimus tai muu empiria. Esitelmät voivat käsitellä myös varsinaisten muistiorganisaatioiden merkitystä maaseudulle ja maaseudulla.

Työryhmän aikataulu:

Torstai 14.30–17.00

14.30	Sulevi Riukulehto: Pohjalaistalon arvomaailma – Asiantuntija-arvo vai kokemukselli- nen arvo?	15.30	Jaakko Mäntylä: Kirkonkylästä kuntakeskukseksi. Modernin tulo Ilmajolle
15.00	Eeva Aarrevaara: Kenen kulttuuriympäristö? – Vanhan Vääksyn tulevaisuus	16.00	Teppo Ylitalo: Muistetut ja unohdetut nuoriamiehet

Sulevi Riukulehto, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Pohjalaistalon arvomaailma – Asiantuntija-arvo vai kokemuksellinen arvo?

Pohjalaistalot ovat Pohjanmaalla 1750–1920 rakennettuja talonpoikaistaloja, jonka rakenteissa ja interiööreissä ilmenevät tietyt tyylipiirteet. Ne ovat olennainen osatekijä pohjalaisessa kulttuurimaisemassa ja ihmisten arjessa. Pohjalaistalo on jopa parhaiten tunnettu eteläpohjalaisuuden ikoni, ja siihen liitetään lähes yksinomaan myönteisiä mielikuvia. Pohjalaistalot ilmaisevat voimakkaasti asutun tilan ajallisuutta ja toimivat muistin paikkoina. Samalla ne palvelevat edelleen ihmisten koteina ja vapaa-ajan asuintoina.

Pohjalaistalon arvoa ei voi määrittää pelkästään taloudellisin perustein. Sen identiteetissä on samanaikaisesti useita kerrostumia: se on esimerkiksi omaisuutta, yhteistä kulttuuriperintöä ja henkilökohtai-

nen kokemustila. Esityksessä tätä pohjalaistalokulttuuriin liittyvien arvojen monimuotoisuutta jäsenetään asiantuntija–kokija-kehyksessä. Erotetaan monikerroksinen arvorakenne, jossa taloudellisten arvojen rinnalle nousevat ekologiset, sosiaaliset, esteettiset ja henkiset arvokokonaisuudet. Esitys perustuu Helsingin yliopiston Ruralia-instituutissa vuosina 2012–2016 toteutettujen pohjalaistalohankkeiden havaintoihin (Pohjalaistaloverkoston rakentaminen, Komiaa elämää pohjalaistaloissa, Näkyvyyttä pohjalaistaloperinteen ideoille) sekä Nurmossa, Kuortaneella ja Järviseudulla toteutettuihin kotiseutututkimuksiin ja niissä kerättyihin aineistoihin.

Eeva Aarrevaara, TkT

Kenen kulttuuriympäristö? – Vanhan Vääksyn tulevaisuus

Kirkonkylä ja maaseututaajamien kulttuuriympäristö koostuu eri vuosikymmenien kerrostumista. Vanhat rakennetut alueet kuvaavat toisenlaista ympäristökulttuuria, mutta monet piirteet häviävät: tiet muuttuvat, maisema umpeutuu, kasvillisuus häviää ja rakennuksia puretaan. Kulttuuriympäristö on sekä aineellinen että aineeton. Monet paikkakunnan tai henkilöiden historiaan liittyneet tapahtumat säilyvät vanhojen asukkaiden muistissa tai paikallishistorian julkaisuissa. Lainsäädännössä lähtökohtana on, että

kaavoituksella turvataan ensisijaisesti arvokas rakennettu ympäristö. Käytäntö on kuitenkin paljon moninaisempi, eikä maankäyttö- ja rakennuslaki näytä toteutuvan tavoitteen mukaisesti.

Tutkimuksen näkökulma kohdistuu kulttuuriympäristön koettuihin merkityksiin, jotka ilmenevät paikkakunnan asukkaiden, yhdistysten, virkamiesten ja päätöksentekijöiden erilaisina kannanottoina ja toimintatapoina. Voidaan puhua eri käyttäjien vaihtelevasta ympäristösuhteesta, jossa kulttuuriympä-

ristöllä on tilanteesta riippuen erilainen painoarvo. Yksilölliseen ympäristösuhteeseen vaikuttavat lukuisat tekijät, kuten esimerkiksi omat kokemukset, lähiyhteisön arvostukset tai koulutustausta.

Kannanotot ovat tulleet esiin Vääksyn taajaman valtakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön kohdistuneissa hankkeissa, liittyen uudisrakentamiseen sekä vanhan miljöön säilyttämiseen. Tutkimusmateriaalina ovat paikallisten lehtien kirjoitukset, eri osapuolten näkemykset sekä ympäristösuunnittelun opiskelijoiden arviot. Liike-elämän näkemykset ovat monenlaisia: vanhassa miljöössä toimivat liikkeet saattavat saada lisähyötyä ympäristöstä, ja matkailu nähdään mahdollisena tulevaisuuden menestystekijänä, varsinkin kun taajamaa halkoo vilkasliikenteinen kanava. Toisaalta uudisrakentamisessa halutaan hyödyntää vetovoimaista ympäristöä, mikä herättää näkemyseroja sopivasta raken-

nustavasta niin asukkaissa, asiantuntijoissa kuin kunnan edustajissa.

Taajaman vanhaan osaan on muodostunut paikallista miljöötä hyödyntävää liiketoimintaa. Asukasaktiivisuudesta on syntynyt oma yhdistys, joka vaalii alueen rakennuskulttuuria ja haluaa tuoda sitä esiin positiivisessa hengessä. Yhdistys on osallisena hankkeessa, jossa tallennetaan paikan, rakennusten ja tapahtumien historiaa haastatteluin sekä tuotetaan tarinoista ja kuva-aineistoista uudenlainen netissä toimiva tietopankki.

Vääksyn taajamassa havainnollistuu, miten kiistanalainen kulttuuriympäristö edelleen on ja miten haasteellista on sen huomioiminen yhdyskuntien kehittämisessä, vaikka ympäristön arvo olisi tunnustettu. Säilyttämiseen liittyvät kysymykset kulminoituvat kuitenkin usein resurssien niukkuuteen.

Jaakko Mäntylä, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Kirkonkylästä kuntakeskukseksi. Modernin tulo Ilmajolle

Rakennemurroksen vaikutukset 1960-luvun Suomessa olivat nopeita ja kauaskantoisia. Ne läpäisivät useat elämänalueet arjen yksityiskohdista arkkitehtuuriin, kaavoitukseen, rakennustuotantoon ja maisemaan. Modernin lumossa kirkonkylät päivitettiin kuntakeskuksiksi kaikkialla Suomessa. Etelä-Pohjanmaalla sijaitseva Ilmajoki oli vielä 1950-luvulla tunnettu ja palkittu harmonisesta kulttuurimaisemastaan. Jälleenrakennuskauden rakentamispaineet olivat ohjautuneet sivukylien uudistiloille ja usko maaseutuun ja talonpoikaisiin arvoihin oli vankkumatonta. Tätä taustaa vasten 1960-luvun myllerrykset vaikuttavat poikkeuksellisen rajuilta.

Kulttuurihistorioitsija Kari Immosen (Mentaliteetit ja moderni, 1996) mukaan agraarinen mentaliteetti väistyi, kun tulevaisuudesta ja uudenaikaisuudesta tuli tavoiteltavaa myös maaseudulla. Immosen moderniksi mentaliteetiksi nimittämä tulevaisuussuuntautunut, tekninen ja edistysuskoinen ajattelu-

tapa haastoi uudistamaan vanhat kirkonkylät kaupunkien esikuvien mukaan. Näin tapahtui myös Ilmajolla, jossa vanha keskustaajama päätettiin tiivistää ja uudistaa radikaalisti. Jopa keskeiset kunnalliset ja seurakunnalliset maamerkit saivat väistyä, kun Ilmajoen vanha kunnantalo purettiin 1960-luvun alkupuoliskolla. Herralan kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti merkittävän pappilan vuoro oli pian tämän jälkeen. Uusi kunnantalo valmistui vuonna 1965 arkkitehti Keijo Petäjän suunnitelmien mukaan. Myös seinäjokelainen Touko Saari jätti vahvan kädenjäljen pitäjän ilmeeseen, joka muuttui myös rivi- ja kerrostalojen sekä uusien tielinjausten johdosta. Ilmajoki-lehden ja Santavuoren palstoilla keskusteltiin uusista rakennushankkeista. Kysynkin, miten uudenaikaiseksi luonnehdittu rakentaminen kotiutui Ilmajolle ja millaisin argumentein taajaman suurusuuntainen uudistaminen ja vanhojen rakennusten purkaminen perusteltiin.

Muistetut ja unohdetut nuijamiehet

Nuijasodaksi kutsutaan Suomessa 1596–1597 virinnyttä talonpoikien kapinaa, jonka aateli ja sotaväki kukistivat. Lyhyehkö sisällissota kytkeytyi koko Ruotsin valtakuntaa ravistelleeseen 1590-luvun kriisiin, jota leimasivat kuningas Sigismundin ja tämän sedän herttua Kaarlen valtataistelu, uskonnolliset kiistat luterilaisten ja katolisten välillä, pitkän sota-ajan aiheuttamat rasitukset sekä säätyerojen kasvamisen ja yhteiskunnalliset ristiriidat.

Nuijasota nousi tutkijoiden mielenkiinnon kohteeksi kansallisuusaatteen vanavedessä 1800-luvun puolivälin molemmiin puolin. Heidän myötäan aiemmin lähes kokonaan unohdettu sota levisi nopeasti myös populaariin tietoisuuteen. Sekä kansallisia etuja ajaneen aateliston että sortajaa vastaan nousseen kansan toimintaa tarkasteltiin suomalaisuuden rakentamisen näkökulmasta ja värittämänä. Nuijasodasta kasvoi yksi suomalaisten suurista avaintapahtumista – jopa myytti – ja sen tulkinnoista tuli merkittävä osa suomalaista historiapolitiikkaa. Eri-

tyisen suuri rooli nuijasodalla on ollut Etelä-Pohjanmaan historiakuvan ja identiteetin rakentamisessa.

Esitelmässäni tarkastelen käsityksiä eteläisen Pohjanmaan kapinajohtajista 1830-luvulta 2000-luvulle. Millainen rooli ja merkitys kapinan syntyseutujen nuijamiehille annettiin eri aikoina? Miksi jotkut nuijamiehet nostettiin esiin mutta toisia ei? Millaisina heidät esitettiin ja miksi heidät oli tärkeää muistaa tai unohtaa? Miten nuijasodan muiston kautta rakennettiin alueellista yhteisöä?

Tarkastelen esitelmässäni historian käyttämistä kunkin tulkitsijan ajan aatteiden ja tarkoituksien toteuttamiseksi. Nostan esiin muistamisen ja unohtamisen valtarakenteita sekä kiinnitän huomiota niihin toimijoihin, joilla on tai jotka ovat ottaneet itselleen vallan määrittää historiallisten tapahtumien ja henkilöiden merkityksiä. Esitelmä liittyy Suomen historian alan väitöstutkimukseeni Etelä-Pohjanmaan maakuntaidentiteetin rakentumisesta.

TYÖRYHMÄ 7:

Eläinten hyvinvointi matkailupalveluissa

Koordinaattorit:

José-Carlos García-Rosell,
yliopistonlehtori, Lapin yliopisto,
Matkailualan tutkimus- ja koulutus-
instituutti, jgarcia(at)ulapland.fi

Minni Haanpää, yliopisto-opettaja,
Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus-
ja koulutusinstituutti,
minni.haanpaa(at)ulapland.fi

Maria Hakkarainen, tutkija, Lapin
yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja
koulutusinstituutti, maria.hakkarai-
nen(at)ulapland.fi

Veikko Maijala, lehtori, Lapin ammatti-
korkeakoulu, Teollisuuden ja luonnon-
varojen osaamisala Maaseutuelin-
keino, veikko.maijala(at)lapinamk.fi

Matkailu tuo maaseudulle ansaintamahdollisuuksia pääelinkeinona, tai osana muuta elinkeinotoimintaa. Usein maaseutumatkailussa käytetään eläimiä apuna matkailupalvelujen tuottamisessa. Eläinten avulla esimerkiksi kuljetetaan matkailijoita, jolloin eläin on keskeisesti mukana matkailupalvelun tuottamisessa. Myös eläinten hoitaminen ja muunlainen vuorovaikutus voivat olla osa matkailutuotetta. Eläinten hyödyntämisen myötä nousee esille kysymys niiden hyvinvoinnista ja oikeanlaisesta kohtelusta.

Eläimen hyvinvointiin vaikuttavat mm. pito-olosuhteet, ruokinta, hoito, käsittely ja eläimen mahdollisuus toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistä. Yhä suurempi osa matkailijoista kiinnittää huomiota matkailupalveluissa hyödynnettävien eläinten kohteluun. Asiakkaan ja matkailupalvelun tuottajan silmiin eläinten kohtelu ja normaali arki voivat näyttäytyä erilaisena. Eläimiä hyödyntävien matkailupalvelujen

tuottamisessa eläinten kokonaisvaltainen hyvinvointi on kuitenkin yksi keskeinen tekijä palvelun eettisyyden näkökulmasta. Eläimen hyvinvoinnin huomioimisella on merkitystä niin palvelussa hyödynnettävän eläimen, kuin myös asiakkaan saaman kokemuksen ja palveluntuottajan yritystoiminnan kannalta.

Työryhmässä keskitytään eläinten hyvinvointiin matkailun näkökulmasta. Esi-tykset voivat tarkastella matkailussa hyödynnettävien eläinten hyvinvointiin keskeisesti liittyviä tekijöitä, tai hyvinvoinnin merkitystä yritystoiminnalle. Teemaa voidaan pohtia esimerkiksi seuraavien kysymysten pohjalta: Miten matkailussa taataan eläinten hyvinvointi osana yritystoiminnan menestystekijöitä? Millä tavoin edistetään matkailijoiden tietoisuutta eläinten hyvinvoinnista? Miten matkailuyrittäjät voivat hyödyntää eläinten hyvinvointia osana liiketoimintaa?

Työryhmän aikataulu:

Torstai 14.30–17.00

14.30	Mikko Äijälä, José-Carlos García-Rosell ja Minni Haanpää:
Kirjallisuuskatsaus: Eläimet osana matkailutoimintaa	15.30	Karoliina Majuri:
Porojen hyvinvointi matkailupalveluissa
15.00	Dorothee Bohn:
Rural Development in Finnish Lapland: The Role of Animal-based Tourism Services	16.00	Karoliina Sohlman ja Maria Hakkarainen:
Matkailijan turvallisuuskokemus arktisen alueen hevosmatkailupalvelussa

Mikko Äijälä & José-Carlos García-Rosell & Minni Haanpää, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti

Kirjallisuuskatsaus: Eläimet osana matkailutoimintaa

Matkailu on yksi keskeisistä yhteiskunnallisista käytännöistä, joissa ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus on suoraa ja tietoista. Eläimiä käytetään monin tavoin matkailuelämysten tuottamisessa ja usein niiden asema myös matkailun vetovoimatekijöinä esimerkiksi symbolisella tasolla on jopa korvaamaton. Eläinsuhteeseemme liittyvät ristiriitaisuudet konkretisoituvat matkailutoiminnan piirissä, kun eläimet muutetaan taloudellista hyötyä tuottaviksi vetovoimatekijöiksi. Taloudellisena resurssina toimiminen vaikuttaa usein negatiivisesti eläimen yksilölliseen hyvinvointiin. Matkailijat puolestaan ovat yhä kiinnostuneempia ja tietoisempia eläinten matkailukäyttöön liittyvistä ongelmista, jotka ovat nousseet esille matkailun vastuullisuuteen liittyvässä keskustelussa. Eläimiin sekä niiden hyvinvointiin ja oikeuksiin liittyvät teemat ovat nousseet myös tärkeiksi tutkimuskohteiksi yhteiskuntatieteissä.

Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on tarkastella matkailun ja eläinten välisiä suhteita käsitteleviä tutkimuksia. Matkailututkimuksen piirissä eläimet ja niiden asema matkailutoiminnassa ovat jääneet melko vähälle huomiolle. Tutkimukset ovat keskittyneet pitkälti tarkastelemaan eri tapoja, joilla eläimiä hyödynnetään matkailupalveluissa sekä matkailukäy-

tön aiheuttamia vaikutuksia eläinlajeihin. Tästä näkökulmasta eläimet nähdään pelkästään matkailutoimintaa hyödyttävänä resurssina, jolloin matkailutoimintaan liittyvä vastuullisuuden näkökulma on jätetty taka-alalle. Lisäksi tutkimus on keskittynyt tiettyihin eläinlajeihin. Näin ollen eläinten asema, toimijuus ja merkitys matkailupalvelujen tuottamisessa on jäänyt melko pinnalliseksi tarkasteluksi.

Matkailun ja eläinten välisten suhteiden tutkimukselle on selkeä tarve niin eettisten, laadukkaampien matkakokemusten kuin liiketoiminnan kannattavuudenkin näkökulmasta. Tutkimuksissa tulisi tarkastella esimerkiksi sitä, mitkä ovat oikeat toimintatavat matkailijoiden ja eläimen välisessä kohtaamisessa ja kenellä on oikeus niiden määrittelyyn. Toinen tutkimussuunta tulisi olla eläimen hyvinvoinnin, matkailijan kokemuksen ja niiden myötä syntyvien taloudellisten vaikutusten luotettava mittaaminen ja tulkinta. Myös eläinten kohtaamisen vaikutus matkailijoiden asenteisiin eläinten hyvinvointia ja kestäviä toimintatapoja kohtaan on tärkeä näkökulma. Perinteisen kenttätutkimuksen ohella tutkimuksessa kannattaisi hyödyntää sähköisessä muodossa olevia aineistoja, kuten Internet ja sosiaalinen media.

Dorothee Bohn, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti

Rural Development in Finnish Lapland: The Role of Animal-based Tourism Services

Particularly in Finnish Lapland, tourism is not only an important strategic policy tool for rural development in terms of fostering economic growth through direct, indirect and derivate effects but also regarding residents' wellbeing in the countryside, re-valuation of local crafts, skills and production as well as a response to outmigration. Lapland is primarily a nature-based tourist destination with its main amenities being the unique Nordic landscape, natural phenomena, flora and fauna. However, domesticated animals and wildlife are generally considered in scientific or public discussions on tourism development along the lines of the wider ecosphere even though reindeer, sledge dogs, farm animals, horses and native faunae are both, vital attractions for domestic and international travellers plus key factors in

the tourism-regional development nexus as they are significant markers of 'rurality'.

This study is a part of the EU funded project 'Animal Welfare in Tourism Services' (Eläinten hyvinvointi matkailupalveluissa) and investigates the economic and symbolic role of animals in Lappish rural tourism by employing qualitative and quantitative approaches. Empirical data consists of documentary material which has been analysed through content analysis. Firstly, a numerical overview of animal-based tourism firms in addition to animal species used in tourism services is provided and secondly, research results illustrate the centrality of animals for rural tourism and development in the light of Lapland's current tourism strategy 2015-2018 and the regional plan Lapland 2020.

Karoliina Majuri, Lapin ammattikorkeakoulu

Porojen hyvinvointi matkailupalveluissa

Eläimillä on merkittävä rooli useiden lappilaisten matkailupalveluiden tuottamisessa. Vastuulliset kuluttajat arvostavat eläinten käyttöön liittyvää palvelun laatua ja Lapin matkailuimagolle on siten tärkeää, että asiakkaat voivat varmistua eläinten hyvinvoinnista ja oikeasta kohtelusta käyttämässään matkailupalveluissa.

Poro on yksi suosituimmista Lapin matkailupalveluissa hyödynnettävistä eläimistä rekikoiran ja hevosen ohella. Valtaosa maamme poroista on lihan tuotantoeläimiä, joiden hoidolla on pitkät perinteet Suomessa. Poronlihan tuotannon perustana on poronhoitolain suoma mahdollisuus, tietyin edellytyksin, hoitaa poroja vapaana luonnonlaitumilla poronhoitoalueella. Esimerkiksi muun maankäytön lisääntyminen poronhoitoalueella on kuitenkin lisännyt porojen talvista lisäruokintaa. Lisäruokintaa suoritetaan talvikuukausina noin 120 päivää vuodessa joko tarhoihin tai maastoruokintapaikoille.

Matkailukäytössä olevia poroja tarhataan myös ympärivuotisesti porojen suojaamiseksi esim. liikenneonnettomuuksilta tai petoeläimiltä. Matkailuporojen opettaminen työkäyttöön on pitkä prosessi, joten

niiden tarhaus on kustannukset ja työmäärä huomioiden hyvin perusteltua. Samalla tämä aiheuttaa kuitenkin haasteita porojen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Luonnossa kesäaikaan porot syövät hyvin monipuolisesti, ne käyttävät ravinnokseen yli 300 eri kasvilajia. Lisäksi porojen ruuansulatuselimistö on hyvin herkkä ja altis reagoimaan ruokintavirheisiin. Porojen ravitsemustieto pohjautuu lihantuotannossa olevien porojen talviaikaiseen ravinnontarpeeseen. Sen sijaan porojen ympärivuotisesta ruokinnasta ja hoidosta saatavilla oleva tutkimustieto on vähäistä. Myös työporojen rasitukseen perustuva energiantarve on osa-alue jonka selvittämisellä on mahdollista edistää matkailuporojen hyvinvoinnin toteutumista.

Merkittävästi porotilamatkailuun on panostettu vuosituhaten vaihteesta, eli yli 15 vuotta. Tänä aikana matkailuporojen hoidosta on kertynyt runsaasti käytännön kokemusta. Esimerkiksi hanketoiminta mahdollistaa matkailuporojen hyvinvoinnin edistämistä hyvien käytänteiden etsimisellä, kokoamisella ja levittämisellä suoraan ammatinharjoittajien kesken. Näin yrittäjillä on mahdollisuus oppia toisiltaan,

verkostoitua ja toiminnassaan varmistaa porojen hyvinvoinnin toteutumista ja Lapin matkailuimagon säilyttämistä.

Karoliina Sohlman & Maria Hakkarainen, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti

Matkailijan turvallisuuskokemus arktisen alueen hevostmatkailupalvelussa

Turvallisuus on yksi ihmisen toimintaa ohjaavista peruspyrkimyksistä niin psyykkisellä kuin fyysisellä tasolla. Pyrkimys turvallisuuteen määrittääkin joka-päiväisiä valintojamme, myös matkustuskäyttäytymistäkin. Käsitteet ympäristömme turvallisuudesta ohjaavat pitkälti ajatteluamme, toimintaamme ja näin ollen myös kokemuksiamme. Matkailun turvallisuudesta puhuttaessa nousee useimmiten esille objektiivinen eli ulkoinen turvallisuus. Matkailutuotteista pyritään tekemään mahdollisimman turvallisia kontrolloimalla riskejä suunnittelun, valvonnan ja erilaisten turvavälineiden avulla. Matkailijoiden matkallaan kokemaan turvallisuuteen on sen sijaan kiinnitetty vähemmän huomiota. Ympäristölle annetut merkitykset ovat aina yksilöllisiä, ja siksi matkailijan kokemus turvallisuudesta ei välttämättä aina vastaa todellista turvallisuudentilaa tai matkanjärjestäjän käsitystä palvelun turvallisuudesta.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä matkailijan kokemasta turvallisuudesta erityisesti subjektiivisen turvallisuuskokemuksen näkökulmasta. Empiirisenä tutkimuskohteena on matkailijoille suunnatut hevosojelmapalvelut. Isojen eläinten kanssa toimittaessa turvallisuuden merkitys

korostuu. Aineisto koostuu kuuden hevostmatkailupalvelun asiakkaan teemahaastattelusta. Analyysimenetelmänä on käytetty teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Tulosten mukaan tärkein koetun turvallisuuden osatekijä on luottamus valittua palveluntarjoajaa kohtaan. Muita turvallisuuden kokemukseen vaikuttavia tekijöitä olivat sekä fyysisestä että sosiaalisesta ympäristöstä saatu positiivinen ensivaikutelma, selkeä ohjeistus ja tilanteesta informointi, asianmukaiset varusteet sekä asiakaskäyttöön soveltuvat rauhalliset hevoset. Suurimmiksi turvallisuusriskeiksi puolestaan koettiin hevosten arvaamattomuus sekä arktisuuteen ja yleisesti talviolosuhteisiin liittyvät erityispiirteet, kuten kylmyys, paleltumat ja äkilliset säätilan muutokset. Tulokset osoittavat, että subjektiivinen kokemus riittävästä turvallisuuden tasosta on edellytys positiiviselle kokemukselle. Matkailijoiden kokemaan turvallisuuteen tulisikin kiinnittää erityistä huomiota. Matkailijan turvallisuuden tunnetta lisäämällä on mahdollista kasvattaa myös objektiivista turvallisuustasoa, parantaa matkailijan kokemusta ja ylläpitää niin yksittäisen matkailuyrityksen kuin koko matkakohteenkin hyvää imagoa.

POSTERIT:

Posterinäyttely esillä tutkijapäivien ajan

Maarit Sireni, Itä-Suomen yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos

Muistin paikat siirtokarjalaisissa kodeissa: havaintoja Rasimäestä

Koteja ja niiden esineitä on analysoitu maantieteessä, kun on tarkasteltu identiteettien rakentumista arjen tiloissa. Kotien aineellisen kulttuurin välityksellä ihmiset voivat tuottaa käsitystä itsestään ja välittää tätä tulkintaa toisille. Koti esineineen voi myös vahvistaa kollektiivista identiteettiä maahanmuuttajien ja diasporassa asuvien ihmisryhmien keskuudessa, sillä kotien aineellinen kulttuuri sisältää usein kerrostumia, jotka muistuttavat eletystä elämästä ja entisistä kotipaikoista. Muistot tärkeiksi mielletyistä paikoista tulevat näkyviksi käyttö- ja koriste-esineissä, valokuviissa, maalauksissa, tekstiileissä ja väriainnoissa. Tästä syystä kotien aineellista kulttuuria tutkimalla voidaan tarkastella yksilöiden ja ryhmien kiinnittymistä kaukaisiin ja menneisiin paikkoihin. Kodin esineet ja niihin liittyvä tekeminen voivat palauttaa mieleen paikkoihin liittyviä muistoja ja tuottaa niistä uusia tulkintoja.

Tarkastelen tutkimuksessani sitä, miten toisen polven siirtokarjalaiset tekevät luovutetussa Karjalassa sijainneet perheidensä kotipaikat näkyviksi kotiensa aineellisessa kulttuurissa. Selvitän toisin sanoen, miten he rakentavat vanhempiensa lähtöpai- kasta tässä hetkessä läsnä olevan paikan materiaalis- ten elementtien välityksellä. Tutkimukseni kohdis- tuu muistin paikkoihin eli muistelussa ja kodiksi te- kemisen prosesseissa tuotettuihin paikkoihin. Nämä uudelleentuotetut paikat ovat tuottajilleen merkityk- sellisiä, vaikka he eivät välttämättä ole itse asuneet luovutetussa Karjalassa tai edes käyneet siellä. Ne voivat perustua kuullun ja luetun perusteella muodostuneesta paikkaan liittyvästä tietoudesta.

Tutkimus perustuu haastattelu- ja havainnointi- aineistoon, jonka olen hankkinut kahta pohjoiskar- jalaista kylää, Valtimon kunnassa sijaitsevia Sivakkaa ja Rasimäkeä, koskevassa tutkimushankkeessa. Kes- kityn tarkastelussani Rasimäen kylään, joka on Suo- men suurimpia yhtenäisiä, aiemmin viljelemättömille maille sodan jälkeen perustettuja siirtokarjalaisten asutuskylä. Sitä on tutkittu useista näkökulmista, mutta kyläläisten suhdetta luovutettuun Karjalaan ei ole käsitelty aiemmin.

Karjalaisuus näkyy edelleen kotien esineistössä. Karjalaiset elementit liittyvät useimmiten suvun maantieteeseen ja entisiin kotikyliin. Lähtöpaikkoja esittävien kuvien ja esineiden vaaliminen viestii nii- den merkityksestä Rasimäen ensimmäisen sukupol- ven siirtokarjalaisille. Lähtöpaikkoja on muisteltu kodin piirissä, vaikka siirtokarjalaisten koti-ikävästä ja paikkasuhteesta ei ole kaikkina aikoina puhuttu julkisesti. Kuvat ja esineet perineillä toisen polven siirtokarjalaisilla ei tavallisesti ole omakohtaisia läh- töpaikkoihin liittyviä kokemuksia. Jotkut heistä ovat kuitenkin aktiivisesti rakentaneet yhteyksiä isovan- hempiensa ja vanhempiensa lähtöpaikkoihin. Nämä menetetyt kodit ja maisemat, tai kuvitellut mennei- syyden kotikylät, ovat luontoelementtien, väljyyden sekä kesäisten sukutapaamisten ohella keskeinen osa Rasimäen viehätystä ja vetovoimaa. Ne liikuttavat ihmisiä, jotka toiminnallaan – asumalla, palaamalla, lomaillemalla ja pistäytymällä joko paikan päällä tai virtuaalisesti – muokkaavat tätä maaseutupaikkaa itäsuomalaisella syrjäisellä maaseudulla.

Katja Rinne-Koski & Merja Lähdesmäki & Anne Matilainen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Yhteiskunnallinen yrittäjyys maaseudulla – uusia tuulia palvelutuotantoon?

Moni kylä on tilanteessa, jossa maaseudun palvelut ovat vähittäin keskittyneet ja siirtyneet kuntakeskukseen tai jopa kauemmas. Samaan aikaan palveluiden merkitys kylällä on saattanut kasvaa esimerkiksi asukkaiden ikääntymisen myötä. Kuntien resurssit vastata maaseudun palvelutarpeisiin ovat silti usein rajalliset. Maaseudun palvelutuotanto tarvitsee uudenlaisia ratkaisuja, jotta maaseutu pysyy elinvoimaisena ja sen asukkaat saavat tarvitsemiaan palveluja jatkossakin.

Perinteisesti kyläyhdistyksillä on ollut vahva rooli maaseudun elinvoiman ja palveluiden tuottajana, mutta kylän palvelutuotanto ei voi perustua ainoastaan vapaaehtoistoiminnan varaan. On tarpeen löytää uusia, vahvemmin organisoituja palvelutuotannon malleja kyläyhdistysten palvelutuotannon tukemiseksi.

Posterissa esitellään Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin toteuttamaa hanketta, jonka tavoitteena on löytää uudenlaisia ratkaisuja maaseudun palvelutuotannon ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi edistämällä yhteiskunnallisen yrittäjyyden kehittymistä Etelä-Pohjanmaan kyläyhdistyksissä. Yhteiskunnal-

lisella yrittäjyydellä tarkoitetaan yritystoimintaa, jonka voitosta osa suunnataan takaisin alueen tai yhteisön kehittämiseen.

Yhteiskunnallisen yrittäjyyden periaatteiden mukaan toimiva yritys voi tuoda kylälle uudenlaisia taloudellisia mahdollisuuksia parantaa kylän elinvoimaa ja kehittää palvelutuotantoa alueella. Palveluiden tuottaminen yritystoimintana puolestaan mahdollistaa entistä organisoidumman toiminnan palveluiden tuottamiseksi, jolloin se ei kasaudu yksinomaan aktiivisten kylätoimijoiden harteille.

Hankkeen tarkoituksena on saada käsitys Etelä-Pohjanmaan kyläyhdistysten, kuntien ja vapaa-ajan asukkaiden näkemyksistä ja valmiuksista yrittäjämäisen palvelutuotannon lisäämiseen alueellaan kyläyhdistyksille lähetettävän kyselyn avulla. Lisäksi hankkeessa perehdytään yhteiskunnallisen yrittäjyyden mahdollisuuksiin ja käytännön toteuttamiseen alueella järjestetyissä työpajoissa sekä otetaan oppia yhteiskunnallisten yritysten hyvistä käytänteistä, joiden perusteella hankkeessa tuotetaan kyläyhdistystoimintaan soveltuva yhteiskunnallisen yrittäjyyden opas.

Mari Kattilakoski, Itä-Suomen yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos & Niina Rantamäki, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Paikkaperustainen hyvinvointimalli tiennäyttäjänä uudelle kestäväälle hyvinvointikulttuurille

Niin väestön ikääntymistä kuin palvelujen järjestämistä koskevat haasteet ovat Suomessa kasvavia erityisesti maaseutualueilla. Näihin on jo useiden vuosien ajan etsitty ratkaisuja lineaarisilla, erityisesti mittakaavaetuihin pohjatuilla malleilla. Valittu uudistusstrategia jättää kuitenkin huomiomatta hyvinvoinnin kokonaisvaltaisen ja paikkaperustaisen luonteen sekä sivuuttaa hyvinvointipolitiikan yhteyden muuhun yhteiskunnalliseen kehitykseen. Vaihtoehtona vallitsevalle kehityssuunnalle ovat useat maaseutuyhteisöt lähteneet kehittämään uudenlaisia tapoja vastata paikallisesti tunnistettuihin hyvinvointi-

tarpeisiin. Yhteistä näille innovatiivisille toimintamalleille on sektorirajat ylittävä yhteistyö sekä monipuolinen ja ennakkoluuloton resurssien hyödyntäminen. Italialaisten sosiologien Andreottin, Mingionen ja Polizzin mukaisesti näihin rajatulla maantieteellisellä alueella toimiviin dynaamisiin järjestelyihin voidaan viitata "paikallisen hyvinvointijärjestelmän" (Local welfare systems) käsitteellä.

Esityksessä keskitymme pohtimaan sitä, voisiko paikallisen hyvinvointijärjestelmän edustama paikkaperustainen lähestymistapa näyttää laajemminkin tietä uudelle kestäväälle, niin taloudellisesti, ekologisesti

kuin sosiaalisesti kestävämmälle hyvinvointikulttuurille. Lähestymme kysymystä paikkaperustaisen hyvinvointimallin sekä kestävä kehityksen välisellä suhteella analysoimalla paikallisen hyvinvointijärjestelmän rakennetta ja toimintaa viiden kestävä kehitystä luonnehtivan ydinperiaatteen kautta. Nämä ovat: ihmisarvoinen elämä, oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus, osallistuminen ja kumppanuus, ympäristöstä huolehtiminen sekä tulevaisuuden turvaaminen (Gibbs 2000). Esityksemme pohjautuu vuosien 2014–2016 aikana toteuttamaamme ”Maaseudulle rakentuvat paikalliset hyvinvointijärjestelmät” -tutkimushankkeeseen, jossa etsimme tietoa hyvinvointitarpeiden ja -resurssien paikalliseen muotoutumiseen vaikuttavista tekijöistä sekä yhteisöjen paikallisista hyvinvointiratkaisuista.

Tutkimuksemme pohjalta maaseudun paikallisen hyvinvointijärjestelmän toiminnan voi kiteyttää pyr-

kimykseksi luoda olosuhteet, jotka mahdollistavat perustarpeiden tyydyttämisen, ja joissa eri-ikäiset ja erilaisessa elämäntilanteessa olevat ihmiset voivat konkreettisesti olla osa yhteisöä. Paikallisen hyvinvointijärjestelmän näkökulma tarjoaa laajentuville hyvinvointipalvelujen rakenteille mahdollisuuden huomioida ne tarpeet joita keskitetyn järjestelmän kautta ei kyetä tunnistamaan, sekä ottaa käyttöön ne resurssit ja mahdollisuudet jotka muutoin jäävät tunnistamatta. Katsomme, että juuri monimuotoisten paikallisten ratkaisujen kautta voi löytyä avain siihen, kuinka vastata yhä eriytyvimpiin hyvinvointitarpeisiin tehokkaasti ja vaikuttavasti. Tämän rinnalla aukeaa mahdollisuus rakentaa uudenlaista jatkuvasta taloudellisesta kasvusta riippumatonta hyvinvointipolitiikkaa tavalla, joka ei uhkaa kansalaisten perusoikeuksien toteutumista tai tulevien sukupolvien elämisen edellytyksiä.

Outi Raatikainen, Ääneseudun Kehitys Oy

Konginkankaan hankepuu eli miten aktiivinen kylä sai esiteltyä toimintansa vieraille

Keski-Suomessa sijaitseva Konginkangas on entinen kunta, jonka kuusi kylää kuuluvat nykyään Äänekosken kaupunkiin. Konginkankaan entisen kunnan kylälienen yhteinen kyläyhdistys perustettiin 2008. Vuonna 2009 kyläyhdistys pyöritti kyläsuunnitelmahankkeen Viisari ry:n Leader-rahoituksella. Kyläyhdistys on toteuttanut kyläsuunnitelmaa tavoitteellisesti ja päivittänyt sitä vuosittain. Osoitukseksi hyvästä työstä Konginkangas valittiin Keski-Suomen Vuoden Kyläksi 2011.

Konginkankaan kyläyhdistys osallistui 2012-2014 kansainväliseen Innovative Village -Leader-hankkeeseen (JAMK, Viisari ry, Jyväskylän ry sekä Pohjois-Irlanti ja Etelä-Viro). Konginkankaan hankepuu tehtiin keväällä 2014, kun Innovative Villagen vieraita odotettiin käymään ja mietittiin, kuinka heille pystytään esittelemään kyläyhdistyksen erittäin aktiivinen ja monipolvinen toiminta lyhyesti, selkeästi ja vieläpä englanniksi.

Esitystavaksi valittiin omenapuu: runko on kyläsuunnitelma ja oksat sen eri teemoja. Oksilla on runsaasti omenoita eli eri toimenpiteitä, joita kunkin tavoitteen saavuttamiseksi on tehty. Hattarapilvet ovat

tulevaisuuden unelmia, joita kohti kylä pyrkii. Kyläyhdistyksen hallitus kokosi hankepuun sisällön. Graafinen suunnittelu, käännytys englanniksi ja painatus julisteiksi rahoitettiin Innovative Village -hankkeesta.

Konginkankaan hankepuu toimi loistavasti. Se kiinnostaa ihmisiä jo sinällään esitystapansa vuoksi – Innovative Village -partnerit ilmoittivat suoralta kädeltä vievänsä idean kotiin. Hankepuu osoittautui toimivaksi kyläkehittämisen avaamisessa myös omille kyläläisille, kuntapäätäjille ja rahoittajille. Hankepuu toimii jopa kyläyhdistyksen aktiivien omana muistilistana. Sitä on jaettu Konginkankaalla pyörähtäneille opintomatkatyöryhmille ja mm. kylätahtumissa. Se on nähtävillä ja printattavissa www.konginkangas.fi -sivuilla ja kehystettynä isona julisteena kylätörmän näyteikkunassa. Työpajatyöskentelyssäkin hankepuu on toimiva väline.

Kyläyhdistyksen aktiivinen toiminta jatkuu. Kun kyläyhdistys päivitti hankepuun keväällä 2016, uusia omenoita tarvittiin parikymmentä. Päivitystä tuki Äänekosken maaseutumatkailun kehittämishanke.

